

אוקטובר 2021

דו"ח פעילות מדרשת אדם בשנת תשפ"א – 2020-2021

לחברי וידידי מדרשת אדם שלום רב,

המשברים השונים שעברה המדינה בכל תחומי החיים - הפוליטיים, החברתיים ומעל כולם מגיפת הקורונה המלווה אותנו מאז פברואר 2020, הובילו להקצנה ולקיטוב חברתי ולחוסר ביטחון אישי וכלכלי. בשנה האחרונה חווינו הקצנה שהחריפה בעקבות מערכת בחירות רביעית שסימנה קו שבר עמוק במערכת הפוליטית הישראלית והמלחמה שהתחוללה במאי '21 המכונה "שובר חומות" שהובילה להתפרצות אירועים אלימים בתוך מדינת ישראל. מערכת החינוך התנהלה בתנאי אי-וודאות וכמוה גם מערכות אחרות בהן קשורה מדרשת אדם.

למרות הקשיים הצלחנו לקיים ולהרחיב את הפעילויות בתחום החינוך לדמוקרטיה ולשלום. המצב המשברי זימן לנו אפשרות לבחון את שיטות העבודה שלנו, את חלוקת התפקידים, את קהלי היעד ועוד. בין השינויים שאפשרו לנו לצלוח את התקופה, ניתן לציין את המעבר היצירתי של העובדים להעברת השתלמויות בזום, פלטפורמה מקוונת שמטרתה העלאה לדיון של סוגיות דמוקרטיות, חינוכיות וחברתיות, ופנייה לקהלי יעד חדשים ברחבי העולם. למרות המעבר לזום, הצלחנו לשמור על החוויה האינטראקטיבית של המשתתפים המאפיינת את ההנחייה של מדרשת אדם וכן הצלחנו לשמר ולשפר את שיטת ההנחייה היחודית שלנו: "[בצוותא - המרת קונפליקט בדילמה](#)" ולהתאימה לכלים החדשים. ארגונים ומוסדות רבים מבקשים היום לקיים מפגשים בין יהודים וערבים ומחנכים ומחנכות פונים אלינו בבקשה ללוות אותם בתכנון ובביצוע המפגשים ותכניות החינוך לדמוקרטיה שלהם. השתדלנו להיענות לחלק מפניות אלו, מאחר ואנו סבורים וסבורות שפעילויות אלו חייבות להיות מגובות דווקא עכשיו בידע מקצועי אשר יבטיח שהכוונות הטובות לא יסתיימו בקיטוב גדול יותר.

מאמצים רבים הושקעו בגיוס משאבים ובדצמבר 2020 יצאנו בקמפיין ראשון שלנו לגיוס המונים. ההכנסות הגיעו הן מתורמים פרטיים וקרנות והן הכנסות מתשלומי משתתפים ומוסדות שונים בארץ ובחו"ל עבור הפעילויות. במקביל פעלנו לצימצום ההוצאות על-מנת שנוכל להמשיך ולקיים את הפעילויות. מאמצים אלו נשאו פרי, סיימנו את שנת הכספים 2020 ללא גרעון וכפי הנראה נסיים גם את שנת 2021 ללא גרעון.

עדיין יש עוד הרבה מאוד פרויקטים שטרם נמצא להם מימון.

במקביל גם הושקעו מאמצים בגיוס חברים וחברות חדשים לועד המנהל של המדרשה ותומכים אחרים שסייעו בדרכים אחרות. לשמחתנו נענו רבים שסייעו לנו במהלך קמפיין גיוס הכספים שעשינו בדצמבר 2020 וממשיכים עד היום. הצטרפו לועד המנהל שבעה חברים וחברות חדשים מתחומי חינוך, מדע המדינה, מדעי היהדות, פסיכולוגיה, הייטק ועוד.

דוח הפעילות המצורף מציג את מגוון הפעילויות שקיימנו במהלך שנת תשפ"א, 2020-2021. מוזמנות ומוזמנים לעיין בו, לפנות אלינו בכל שאלת הבהרה, ולהציע כמובן רעיונות להמשך הפעילות.

נודה לכל אחת ואחד מכם אם תוכלו להמשיך בתמיכתם החשובה כל כך בימים אלו ואנו מבטיחות ומבטיחים לעשות את המיטב עם תרומות אלו.

בברכה לימים טובים יותר של שיתוף, שוויון וסולידריות
ד"ר אוקי מרושק-קלארמן,
מנכ"לית מדרשת אדם

[/http://www.adaminstitute.org.il/donate_he](http://www.adaminstitute.org.il/donate_he) לתרומה:

תקציר עיקר הפעילויות בשנת 2020-2021

- פעילויות במערכת החינוך** – התכניות שהוכנו לבתי הספר בתחילת השנה התבססו על ההנחה שתקופת הקורונה תלווה אותנו גם השנה, יחד עם זאת נערכנו לאפשרות של חזרה לשגרה. חלק מהפעילויות שתוכננו התקיימו ואף הורחבו, נוצרו תכניות חדשות לעבודה בזום ועם החזרה ללימודים התקיימו פעילויות בבתי הספר. היו גם פעילויות שלא יצאו אל הפועל בשל מגבלות הקורונה והן נדחו לשנה הבאה. רובן התקיימו בבתי ספר יסודיים ועל יסודיים יהודים וערבים במערב ובמזרח ירושלים: יסודי מופת רמות אלון, יסודי גילה לחברה וסביבה, יד המורה, ביה"ס בבית החולים אלון, ביה"ס כ"ח לחרשים וכבדי שמיעה, יסודי סמא אלקודס, יסודי שועפת, חט"ב שועפת בנות, חט"ב ראס אל עמוד. בת"ס במרכז - הדמוקרטי יפו, מפתן ארז הרצליה ומפתן טירה.
- קורסים והכשרות לאנשי חינוך, פעילים ולצוותים בחברה האזרחית** – קורס להורים לילדים בעלי צרכים מיוחדים במסגרת "פורום הורי צמי"ד" בנושא מנהיגות קהילתית; השתלמות בנושא מפגשים לארגוני קואליציית הסובלנות בירושלים; קורס הכשרה שנתי לצוות עמותת "תנועה ישראלית"; קורס הכשרה להנחיית חינוך לדמוקרטיה בגיל הצעיר; שלושה קורסי הכשרה להנחיית מפגשים יהודים וערבים ורב-תרבותיים שהתקיימו בירושלים (בספטמבר התקיים קורס לקבוצה רביעית בכפר קרע). הביקוש לקורסי הכשרה להנחיית מפגשים יהודים וערבים גדול מאוד וכמו כן ביקוש לקורסי המשך ומתוכננות הכשרת כאלו גם בשנה הקרובה.
- "תקשורת ערוץ לישוב הסכסוך"** – במרץ 2021 סיימנו שלוש שנים של תכנית ייחודית שהחלה ב-2018, שמטרתה קידום עיתונות שלום "Peace journalism", בשיתוף [הטלוויזיה החברתית](#) ובמימון האיחוד האירופי. בתכנית השתפו 180 אנשי תקשורת ומדיה, סטודנטים, פעילים חברתיים, אנשי ונשות חינוך - יהודים וערבים. שנת 2020-21 היתה מאתגרת ומוצלחת במיוחד. [לצפייה סרטון סיכום 3 שנות עיתונות שלום](#); [לצפייה בכל הכתבות וההרצאות בתכנית](#)
- סדרות אירועים ציבוריים מקוונים בשיתוף פעולה עם ד"ר מיקי מירו** עורך ראשי של ערוץ יוטיוב People Broadcasting – פלטפורמה מקוונת שמטרתה העלאה לדיון של סוגיות דמוקרטיות, חינוכיות וחברתיות. הועלו מספר סדרות הכוללות שיחות מוקלטות של אנשי מקצוע ופעילים חברתיים ופנלים לדיון ציבורי. אירועים שהתקיימו: "חינוך לדמוקרטיה עכשיו"; שני אירועים בנושא המחאה "שיתוף ילדים וילדות בהפגנות"; "הזכות למחאה וסובלנות". סדרה העוסקת ביכולתה של החברה האזרחית לחולל שינוי – אירוע ראשון הוקדש לסביבה וקיימות, הפנלים הבאים יעסקו בנושא מגדר, שלטון החוק ועוד. סדרת שיחות ופנל דיון על תופעת הגזענות והדרכים להתמודד אתה. "איזור הנוחות של חברה בסכסוך – איך הגענו עד הלום?" שהוקדש לדיון על הסכסוך הישראלי פלסטיני עם פרו' דניאל ברטל.
- קורסים בינלאומיים מקוונים** (באנגלית) – משבר הקורונה והמעבר של רבים ברחבי העולם לתקשורת בזום, פתחו בפנינו אפשרות חדשה לקיום השתלמויות של המדרשה ברחבי העולם כולו. המדרשה מקיימת קורסים בחו"ל כבר עשרות שנים במהלכן נוצרה קהילת מנחים רבת משתתפים הידועה בחו"ל כשיטת בצוותא [The Betzavta Method](#). פנינו לקהילת המנחים זו והזמנו אותם להשתתף בקורסים המקוונים על בסיס שיטת בצוותא וההיענות היתה גדולה. במאי 2020 פתחנו את הקורס הראשון היה "דמוקרטיה וקורונה" ובעיקבות הביקוש פתחנו 4 קבוצות, ומאז הורחבו באופן משמעותי. עד היום קיימנו 22 קורסים בנושאים רבים בשיתוף עם ארגונים חברתיים, ארגוני עובדים, אוניברסיטאות, מכונים ומנחים מקצועיים אחרים. המשתתפים היו ממדינות רבות: גרמניה, שווייץ, פולין, צרפת, אנגליה, אוסטרליה, מאוסטרליה, ניוזילנד, הודו, סודן, תורכיה, אירן ועוד. המשתתפים משבחים את החוויה והלמידה בכיתה הווירטואלית, מזמינים את חבריהם ועמיתיהם להצטרף לקורסים, ויוזמים קבוצות קורסים משלהם ללמוד יחד. בשנה הקרובה כבר הוזמנו 6 קורסים חדשים וחלקם יתקיימו גם פנים-אל-פנים.

פעילויות במערכת החינוך

התכניות שהוכנו בתחילת השנה התבססו על ההנחה שתקופת הקורונה תלווה אותנו גם השנה ואם יחזרו ללמידה בכיתות, היא תותאם מחדש. נדרשה גמישות רבה ומציאת פתרונות יצירתיים כדי לתת מענה לקשיים רבים – קשיים טכניים שנבעו בשל היעדר תשתית ואמצעים טכנולוגיים (בעיקר בירושלים המזרחית) (אינטרנט, מחשבים וכד'. בנוסף לכל אלו, נדרש מהצוות החינוכי לתת מענה לקשיים רגשיים של תלמידים עם קשיי קשב וריכוז, לחץ של תלמידים שנכנסו לבידוד ונותקו מהמסגרת החברתית שלהם ועוד. הליווי וההנחיה שלנו התמקדו יותר ברמה הפרטנית מול כל מורה ומורה, ומטרתם הייתה להתאים את הפעילויות לצרכים הספציפיים של כל אחת מהן. הפעילות בבתי הספר היסודיים, במיוחד בירושלים, הודות לתרומת הקרן לירושלים, מתאפיינת בעבודת עומק תהליכית ורב-שנתית, ויש לציין כי הוראת הדמוקרטיה של מדרשת אדם משולבת במערכת שעות הלימוד של בתי הספר המצויים עמנו בקשה.

עבור כל הפרויקטים שהתקיימו קיבלנו משוברים חיוביים ביותר, הן ביחס לתכנים והמתודות שעודכנו והותאמו ללמידה מרחוק, והן ביחס להכשרה והליווי שניתנו לצוותים שאפשרו את היישום והלמידה.

פעילויות בבתי ספר בירושלים

מדרשת אדם מודה [לקרן לירושלים](#) על תמיכתה רבת השנים בפעילות החינוכית המתקיימת בירושלים.

בתי ספר יהודים

יסודי מופת רמות אלון - ירושלים

תכנית המדרשה "אלף בית בדמוקרטיה - חינוך לאורח חיים דמוקרטי" הוא חלק מתכנית הלימודים של בית הספר בו אנו פועלים מזה מספר שנים ברציפות. נושא הלמידה השנתי שתוכנן היה "מגילת העצמאות" הוחלף והותאם לעידן הקורונה, כך שהמחנכות תוכלנה להעביר את התכנים ביתר קלות במתכונת זום. כל מורה בחרה את הנושא שהתאים לכתתה והעבירה אותו תוך קבלת הדרכה מקדימה וליווי פדגוגי לאורך כל הדרך. הנושאים שנבחרו: שונות, קבלת השונה, זכויות בזמן הקורונה, שוויון מגדרי, הסכם הגן ומהות החוק.

עם חזרת הילדים לבית הספר (בסוף פברואר-מרץ), התקיימה ישיבה עם המורות בה ביקשו לחזור לנושא הלמידה השנתי "מגילת העצמאות" שתוכנן במקור. העיון וההעמקה בתכני מגילת העצמאות מהווים כר פעולה משמעותי – להעמקת החינוך החברתי והחינוך האזרחי. שני תחומים אלו נפגעו קשות בזמן שהילדים שהו בביתם, והיה מקום לדון מחדש בערכים הדמוקרטיים ויישומם במציאות החדשה. לצורך כך התקיימו סדנאות הכנה למורות מתוך התכנית והן העבירו מספר פעילויות בכיתותיהן לפני יום העצמאות, ולאחריו. ניכר שהנושא והתכנית מאוד חשובה לצוות ביה"ס וכבר הוחלט שבשנה הבאה תשפ"ב כל התלמידים מכתות ד'-ו' יעמיקו את הבנתם עם המגילה, באמצעות ההיכרות עם פסקה 13 "מדינת ישראל... תהא משתתה...".

כתות א' – ב' ילמדו את בסיס השפה הדמוקרטית באמצעות "מחברת הדמוקרטיה שלי", והמערכים הנלווים לה. כתה ג' תקבל את בסיס השיח בנושא זכויות, יחסי רוב מיעוט ומהות החוק.

דברים שכתבה אחת המורות המובילות על התכנית: במסגרת עבודתי כמחנכת אני עוברת אחת לחודש לערך הדרכה עם תמר בנושא לימוד הדמוקרטיה בבית סיפרנו. ההדרכה עוזרת לי להבין ולחדד את חשיבות העברת השיעורים בכיתות וכיצד עלי להעביר אותם (היכן לשים את ההדגשים). שיעורי הדמוקרטיה הם למעשה הנחת הבסיס הראשוני והחשוב ביותר ללימודי האזרחות ולמעשה לאחת ממטרות החינוך - לחנך את הילדים להיות אזרחים ביקורתיים ופעילים במדינה דמוקרטית. הילדים נחשפים החל מכיתה א' למושגים דמוקרטיים כמו שונות, קבלת השונה, זכויות, חובות, הסכם הגן ועוד. הפעילות נעשית

בישיבה במעגל שמסמלת את הרעיון שבמעגל כולם שווים וכולם רואים אחד את השני ודעת כולם נחשבת. הילדים נהנים מאוד מהפעילויות השונות וזה המקום עבורם להביע את דעתם ולהתנסות בלמידה אחרת. במסגרת לימודי הדמוקרטיה בבית סיפרנו לנו מקפידים גם לקיים יום שיא לקראת סוף השנה שבו אנו מסכמים את הנושא השנתי שנלמד בדרך חווייתית. חשוב להדגיש כי הלמידה אינה מתחילה ומסתיימת בשיעור. את הנלמד אנו משתדלים ליישם בכל שעות היום. כלומר אם קרה מקרה בהפסקה אנו מנסים לפתור אותו על פי מה שלמדנו בשיעורי הדמוקרטיה. אני אישית נהנת מאוד מההדרכות ומהעברת השיעורים בכיתה ולפי תגובת התלמידים גם הם נהנים ומפיקים את המירב והמיטב. התוכנית באה לידי ביטוי בהווי בית הספר. אנחנו מדברים "בשפת הדמוקרטיה".

יסודי גילה א' לחברה וסביבה – ירושלים

תכנית הדמוקרטיה מהווה זה מספר שנים חלק אינטגרלי מתכנית הלימודים השנתית של כלל התלמידים אותו מוביל מנהל ביה"ס. בסוף כל שנה אנו מקיימים מפגש עם הצוות המוביל בבית הספר, במטרה לדון ולבחור נושא מרכזי שנשים עליו את הדגש, במסגרת לימודי הדמוקרטיה בשנת הלימודים הבאה. הצוות בחר להתעמק במגילת העצמאות, על כל משמעויותיה בכתות ד' – ו'; וכתות א' – ג' ימשיכו המחנכות לתת את הבסיס המושגי, באמצעות התכנית "אורח חיים דמוקרטי". בשל משבר הקורונה המתמשך, נאלצנו כבר מתחילת השנה לעשות שימוש בזום ללימודי הדמוקרטיה: הוכנו חומרים, מערכי פעילויות שהועברו למנהל בית הספר ולמורות. ההדרכה והליווי ניתן בעיקר למנהל והוא העביר למורות במפגשים מקוונים. המורות העבירו את השיעורים לתלמידים גם בזום.

מחנכות של כתות א' – ג' נסמכות על "מחברת הדמוקרטיה שלי", שפותחה לפני שנתיים במיוחד עבור בית הספר הזה; לכל תלמיד/ה יש "מחברת" משלו, שאיתה הוא מתקדם על סמך הדיונים והמשימות. מחברת הדמוקרטיה היוותה עוגן חינוכי עבור התלמידים ועבור המחנכות. עם החזרה לבית הספר, מורות א' – ג' ממשיכות עם "מחברת הדמוקרטיה" – במפגש פנים אל פנים עם התלמידים.

מחנכות כתות ד' – ו' עסקו בתכנים המופיעים במגילת העצמאות - שונות, קבלת השונה, זכויות, שאותה הן קיוו ללמד במחצית השנייה של השנה, בתקווה שיוכלו לחזור לבית הספר, וכך אכן קרה. המורות קיבלו הדרכה פנים אל פנים בנושא "מגילת העצמאות", שכוללת היכרות עם הרקע ההיסטורי של המגילה, ובוחנת את הערכים הדמוקרטיים לאור האקטואליה – ברמת הכתה, וברמת המדינה. התכנית מועברת בכתות מתחילת אפריל ועד לסוף השנה – כ-10 פעילויות לכתה. תכנית מגילת העצמאות נכתבה כחוברת הדרכה למורה, על פי מידותיו וצרכיו של בית הספר (כפי שהוגדרו בישיבת סוף השנה שעברה) – מרבית המורות התחברו לאופן בו התכנית גובשה עבורם, הביעו את הערכתם הן לעומק התכנים, והן לדרך בה הטקסט העמוק הזה מונגש לתלמידים על ידי פעילויות רלוונטיות להם.

במהלך הקיץ התקיים דיאלוג עם מנהל בית הספר, על מנת שישלח מורה מטעמו, שתוכשר להיות רכזת תחום לימודי הדמוקרטיה עבור הצוות ועבור התלמידים. המורה אכן הגיעה להכשרה שמדרשת אדם קיימה בקיץ עבור מורות, במטרה להתמקצע בתחום הנחיית הדמוקרטיה בגילאים הצעירים. (א' – ו'). בשיחה שהתקיימה עם המנהל והמורה בעקבות ההשתלמות, בית הספר בחר לעסוק בשנת הלימודים הבאה בנושא מנהיגות, מנקודת מבט דמוקרטית.

יסודי יד-המורה - ירושלים

בית הספר "יד המורה" הצטרף לתכנית "אלף בית בדמוקרטיה" של מדרשת אדם בשנה זו, משום שזיהה את החשיבות הגדולה לעסוק בתחום הוראת הדמוקרטיה, כאשר מדינת ישראל הולכת לבחירות פעם אחר פעם והשלכות מגיפת הקורונה על החברה הישראלית; וכל זאת בידיעה שהכניסה לתכנית תיעשה במתכונת זום, על כל הקושי המשתמע מכך. מפגשי ההדרכה עם מחנכי השכבות התקיימו בזום במחצית הראשונה של השנה ורק בסוף פברואר הצלחנו לקיים מפגשים פנים אל פנים. הפעילות נועדה לשכבות ג' – ד' בלבד, בכוונה ששאר השכבות

יצטרפו לתכנית בשנה הבאה. למרבה ההפתעה התכנים הועברו לתלמידים בהשקעה אדירה, בזכות התגייסותה והנהגתה של רכזת השכבה הנמרצת. מתחילת הדרך הרכזת והמורות גיבשו לעצמן דרכי פעולה ייחודיות, רק בשל העובדה שהאמינו בתכנית, ושאפו למצות את יתרונותיה עד תום. הלמידה בכתות ג' – ד' מתקיימת בימי רביעי המוקדשים ללימודי דמוקרטיה, בכל פעם עוסקים בהיבט אחד בנושא. הילדים והמורות דנים בו בשיטות רבות ומגוונות – משחק, משימה, שיר, סיפור, כתיבה יצירתית, המחזות ויצירה; וכמובן דיונים ורפלקציה. עם שיבת הילדים לבית הספר בסוף מרץ, הלמידה התקיימה בכתות פנים אל פנים – כאשר הילדים מאושרים מהיכולת לקיים את התהליך והשיח כולו מחוץ לקוביות הזום. הנושאים שנלמדו: שונות ומפגש בין שונים גם בכתות, וסיכמו את השנה באמצעות הסרטון "אנשים, אנשים, איזה אנשים" (מתוך התכנית "שונה=שווה"), תוך התייחסות רחבה לנושא: החל בשונות השוררת בכל רחבי הגלובוס, ועד השונות השוררת בתוך כיתתם. הם בררו את הנקודות לגבי הקשיים המתעוררים במפגש בין שונים, ומה הם עצמם כפרטים וכקבוצות - יכולים להרוויח משונות זו. טרם הוחלט לגבי הנושאים והכתות אשר ישולבו בלמידה בשנת הלימודים תשפ"ב.

בית הספר בבית החולים אלי"ן – ירושלים

המדרשה מקיימת תכניות והשתלמויות לצוותי ההוראה והסייעות שש שנים ברציפות וגם השנה. זהו בית ספר רב-גילאי הנותן מענה לילדים בעלי מוגבלויות שונות יהודים וערבים. הקשר עם המנהלת והצוותים התקיים לאורך כל התקופה ונמצאו פתרונות למגבלות הסגר כדי לקיים פעילויות. גם השנה תוכן מפגשי הזום תואם עם הנהלת ביה"ס, ופָּלל סוגיות ייחודיות למשבר הקורונה, כמו מצבן של נשים בזמן המשבר בתקופה זו – במרחב הפרטי והציבורי. התקיימה השתלמות לקבוצת הסייעות והרבות איתה נפגשנו לאורך כל תקופת הקורונה, לרוב פנים אל פנים, אך התקיימו גם מספר סדנאות בזום. במסגרתה הן למדו וחוו נושאים שונים כמו: שוויון, זכויות, הכבוד בחברה דמוקרטית, פתרון קונפליקטים ועוד. במסגרת למידת הנושאים השונים, הן הבינו את עומק המשמעות בקיומן של זכויות, היעדר או פגיעה בזכות; ומתוך כך הועצמו והחליטו לצאת לפעולה שתעצים את הנראות של עבודתן בבית הספר שבתוך בית חולים אלי"ן. במהלך השנים, התגלה כי לתחומי מקצוע שונים בבית החולים מוקדש יום הוקרה מיוחד, שבמהלכו כל תשומת הלב מופנית למקצוע זה. הסייעות הבינו כי היעדרן ממכלול ימי ההוקרה בבית החולים הוא בעוכריהן, ושעליהן לצאת לפעולה. לכן, הן החליטו, כי החל משנה זו – תשפ"א – יתקיים בבית החולים מדי שנה, יום הוקרה לסייעות, שיוקדש להוקרה והכרה בתפקידן הכה ייחודי, שבלעדיהן לא ניתן לקיים את מכלול הפעולות שבהן זְבֵק ומאמין בית החולים. מהלך זה, מהווה יישום מובהק של עקרונות הדמוקרטיה, ועל כך הערכתנו ושמחתנו.

יום ההוקרה לסייעות התקיים במהלך יוני, ותוכנן בקפידה על ידי הסייעות עצמן. המטרה הייתה לגרום לכל אנשי הצוות, המטופלים וההנהלה – להכיר ולהוקיר את עבודתן של הסייעות. קבלת הפנים החלה כבר בשבע ושלושים בבוקר בכניסה לבית החולים - עם כיבוד, לוח מגנטים עם פתגמי חוכמה וברכות מתרבויות שונות, בשלוש שפות (ערבית, עברית ואנגלית). המשפטים נבחרו בקפידה על ידי הסייעות, ואלו משקפים את הווי הכתות ואת תפישת עולמן המקצועית. הבאים בשערי בית החולים הוזמנו לבחור לעצמם מגנטים 'המדברים' אל ליבם. מעניין היה לצפות מהצד באב ובתו הבוחרים אחד לשנייה את המשפט 'הנכון' עבורם.

לאורך כל היום הוקרנה מצגת שנערכה על ידי הסייעות ובה הן נראות בפעולתן בכיתות; גולת הכותרת של היום הייתה ההזמנה שחולקה לחברי הנהלת בית החולים, בה הם הוזמנו לשבץ את עצמם לצפייה בשיעור/פעילות המועברים על ידי הסייעות בכיתות. צוות הנהלת בית החולים נענה בשמחה להזמנה, והגיע לשיעורים המגוונים שניתנו לילדי בית הספר. חלק מהנהלת בית החולים נכח לראשונה בתוך כתות בית הספר, ובוודאי לראשונה צפה בפעילויות חינוכיות שהועברו על ידי הסייעות. איננו יודעות מה חלחל אל תודעת חברי הנהלה, אך לדבריהם היה משמעותי עבורם לחזות במכלול העבודות אותן מבצעות הסייעות: עבודות פיזיות קשות לצד פעולות חינוכיות.

בי"ס כ"ח לחירשים ולכבדי שמיעה (רב-גילאי) - ירושלים

בית הספר כ"ח לחרשים, הנו מוסד ייחודי שנמצא בשכונת קרית היובל המשרת קשת רחבה ורב תרבותית של ילדים לקויי שמיעה שגרים בירושלים ובסביבתה – יהודים וערבים. גם צוות בית הספר מגוון הכולל אנשי חינוך יהודים וערבים. הנהלת בית הספר פנתה אלינו בבקשה לקיים פעילות במחצית השנייה של השנה בנושא רב תרבותיות, לאחר ששמעו על התהליך המעניין שהתקיים בבי"ס אל"ן. התקיימו מספר פגישות/סדנאות הכנה עם הנהלת בית הספר, לגיבוש תכנית המתאימה לצרכים של ביה"ס ולמאפייניו. הצוות החינוכי מאוד מסור והם מקיימים את הפעילויות בשיתוף פעולה מלא ובאווירה טובה. יחד עם זאת, הם מתלבטים בשאלות רבות ומגוונות שלרוב אינן מגיעות לדיון וביור (אישי ובין קבוצתי), בשל היעדר פורום זמן מתאימים לעסוק בהם. הפגישה הראשונה התקיימה באווירה מצוינת, עלו שאלות חשובות וסומנו כיווני חשיבה ראשוניים. בימים אלו אנחנו מצויים בקשר עם צוות בית הספר, במטרה לתכנן את ההשתלמויות שיתקיימו בשנת הלימודים תשפ"ב. הוסכם כי נקיים את ההשתלמויות במספר קבוצות המונות עד 20 משתתפים יהודים וערבים, ובהנחיה דו-לאומית.

פעילויות בבתי ספר במזרח ירושלים:

כפי שצויין לעיל, במזרח ירושלים היה קשה יותר לשמור על תהליך למידה רציף וקשר חברתי של התלמידים בעיקר קשיים טכניים – היעדר תשתית אינטרנט סבירה, הפסקות חשמל, מיעוט באמצעים כמו מחשבים או טלפון סלולרי והן בשל צפיפות בני משפחה בבתים. נמצאו פתרונות מגוונים לתת מענה לבעיות אלו כמו: קביעת שעות לימוד אחרי שעות הלימודים בזכות התגייסותן של הרכזות בביה"ס לקיים שיעורים אלו בעיקר בתחום החברתי שקיבלו תמיכה מצוות המדרשה גם בתחום הפדגוגיה וגם בתחום החברתי. בתקופת הקורונה הקשר בין המורות וההורים הפך להיות יום יומי, במיוחד עם ההורים שילדיהם בכיתות הצעירות. (מורה: האימא הייתה עוזרת לי. הייתי צריכה לדבר אתה ולהסביר לה את השיעור). עלתה השאלה איך ממשיכים את הקשר עם ההורים. היה צורך לתת יותר תשומת לב לכולם, ולהשקיע בקשר עם ההורים כדי לשמר אתו. (מורה: אני מקווה שחלק מההורים, הבינו את הקושי של המורה... אני מקווה שהבנה זו תתורגם שההורים יעריכו את העבודה שלנו, וישפרו את היחס שלהם לנו ולבית ספר, שיהיו יותר מעורבים בבית ספר").

יסודי סמא אלקודס – מזרח ירושלים

מדרשת אדם מקיימת פעילות בבית הספר בנושא "קידום תהליכים דמוקרטיים בבית הספר" מזה מספר שנים ברציפות ומתמקדת בנושא הדיאלוג הבית ספרי – מורים, תלמידים הורים. גם השנה, בעקבות מסקנות מהשנה הקודמת, הוכנסו פעילויות חדשות והורחבו אחרות. השנה היה צורך במיוחד לתת מענה לקשיים של הצוות החינוכי הבית ספרי בשל מגבלות הקורונה המתמשכות זו השנה השנייה.

מנהלת בית הספר מחוייבת ומובילה את התהליכים הבית ספריים בליווי וייעוץ של סאבר ראבי, מנהל התכניות החינוכיות של מדרשת אדם. במהלך השנה עסקו בסוגיות ואתגרים שהקורונה מעלה בקרב ילדים, אימהות, ומורות. ניסינו לתת תשובות חינוכיות למספר סוגיות, כמו לדוגמה איך לתמוך במורות כשהן ממלאות את תפקידן כמורות וכאימהות בבית.

הפעילויות התקיימו בשלוש מסגרות: צוות המורים/ות, קבוצת תלמידים - מנהיגות צעירה, קבוצת אמהות פעילות.

א. צוות המורים/מורות – הדיונים התמקדו בנושאים הבאים:

- אתגרים וקשיי המורה כהורה, כנשים וגברים; אתגרים וקשיי המורה בלימוד מרחוק; שיח הזכויות כחלק מהחינוך בזמן הקורונה; פתרונות להתמודדות עם האיזון בין לימוד וחינוך.

- התסכול של המורה: קשה לו/לה לדעת – בלימוד מרחוק – להעריך את עצמו ואת הילדים מבחינה לימודית, וגם לדעת "איפה הילדים נמצאים" מבחינה ערכית וחינוכית. חלק מהמורות דיברו על אובדן שליטה כמחנכות בלימוד בזום לעומת הלימוד פנים אל פנים.
- התמודדות מול הורים בלימוד מרחוק: בכיתות הנמוכות המורות היו צריכות לעבוד עם התלמידים דרך ההורים. הקושי להתמודד עם ההורים הלחוצים בגלל הקורונה ובגלל שיש להם עוד ילדים קטנים בבית.
- התמודדות עם הקשיים הטכניים ואיך הדבר הזה משפיע על היחסים בין תלמיד – מורה – הורה.
- **שאלת הפרטיות:** גם המורה שמקיימת שיעור זום מהבית וגם הילדים שלא רוצים שהבית שלהם ייחשף.

ב. **מנהיגות צעירה - תלמידים מלמדים ילדים:** התגבשה קבוצה של 20 תלמידים מתנדבים מכיתות ד', ה', ו' שבחרה להיות חלק ממנהיגות בית ספרית. תכנית זו התאפשרה בתמיכתה של המנהלת והמאמץ של הרכזת שליוותה את הקבוצה אחרי שעות הלימודים. הפעילות עם הקבוצה התקיימה במספר שלבים וכללה את הנושאים הבאים לפי הרצף הבא:

- דיונים בבעיות שעלו בעקבות הקורונה בקרב התלמידים. מתוך כל הבעיות החליטה הקבוצה להתמקד בשלוש בעיות מרכזיות: הצקות לתלמידים במדיה החברתית, בעיות תקשורת ויחסים אישיים בין התלמידים בעקבות הלימוד מרחוק. סכסוכים בין התלמידים בעקבות משחקי הספורט בבית ספר (בתקופה שחזרו לבית הספר).
- המשגה וריכוז לשאלות, והכנת פעילות לתלמידים. התלמידים ביקשו לעצור וללמוד לעומק את סוגיית הבריונות ובמיוחד הבריונות ברשת האינטרנט. (סוגיה זו הייתה אחד הנושאים שקבוצת תלמידים הכינה, קודם).
- השלב המעשי: שלב זה תוכנן מראש להתקיים כשהלימודים יחזרו לשגרה. במהלך אפריל ומאי 2021, התלמידים התחלקו לזוגות והיו אמורים להכנס לכיתות של א' עד ו' בשעת מחנך במסגרת תכנית מובנית של הצוות החינוכי - הרכזת, המנהלת והמחנכות. נושאים שהכינו: מהי הצקה ברשתות החברתיות ואיך להתמודד איתה בבית ספר, איך להתנהל במשחקי הספורט בצורה לא אלימה (אלימות מילולית או גופנית בין המתחרים), אלימות מילולית הכיתה, שיפור התקשורת בין התלמידים, התמודדות עם הקבוצות המציקות והדרת תלמידים. אולם, הזוגות הצליחו חלקית ליישם את השלב המעשי וזאת בגלל השינויים ואי הודאות אם הלימודים מתקיימים פנים אל פנים או מרחוק. התלמידים הצליחו להציג את המצגות שלהם בזום לחלק מהתלמידים (קפסולות) ולא לכל הכיתה.

בסיכום המורה המלווה והתלמידים דיברו על התהליך המעצים והמלמד שעברו עצמם, למרות שלא יישמו את המצגות שלהם בכיתות כפי שתוכנן. דברי תלמידים: *היה לי מלמד שעבדנו בקבוצה קטנה. היינו שלושה שעבדנו ביחד, היינו שונים וכל אחד רצה לקחת את המצגת למקום אחר, אך למדנו לשתף פעולה. בדרך כלל, אנחנו עושים את עבודת הבית כל אחד לעצמו.* "הרגשתי שאני חשוב, כי אתם השקעתם בנו... הרגשתי מיוחד... ואהבתי שאני לומד איך לעמוד מול הכיתה, אפילו בזום, ומעביר חומר לתלמידים מכיתות יותר צעירות.

ג. **מפגשים עם קבוצת האימהות:** התקיימו מספר מפגשים עם קבוצת אימהות בנושאים הבאים:

- הלחץ של האימהות בתקופת הקורונה, במיוחד אלו שיש להן מספר ילדים בבית, וצריך לדאוג ללימודים שלהם בזמנית מול המורות השונות.
- איך לקדם את הדיאלוג אמהות-מורות בנושא הלמידה מרחוק? חשיפת האימהות לעבודת המורות: אימא "יש לי הרגשה שאני נמצאת בכיתה כל הזמן. עכשיו אני מבינה יותר המצוקה של המורות. אני יכולה לדעת מה הבן שלי עושה תוך כדי השיעור מרחוק, כשהמורה לא יכולה לעשות זאת כל עוד המצלמה כבויה".

יום עיון לסיכום שנת הלימודים: יום מפגש מרוכז מרגש שהוקדש לדיאלוג מורות ואימהות פנים אל פנים, התקיים ביולי 21 במרכז ציפורי בהשתתפות 30 מורות ואמהות. המטרות שהושגו במפגש: היכרות של אימהות מכיתות אחרות, בניית שפה של אימהות בבית הספר, מתן לגיטימציה לרגשות והשמעת הקולות של הנשים בתקופת

הקורונה, דיון בנושא הערכת חלוקת התפקידים בין אימהות ומורות בתקופת הקורונה ויחסי הנהלה וצוות המורות בעתיד. בהזדמנות זו הוענקה לסאבר ראבי תעודת הוקרה ממנהלת בית הספר.

יסודי אלסופרא, שועפט לבנות – מזרח ירושלים

ביה"ס סמא אלקודס התרחב והועבר לבניין חדש בניהולה של אותה מנהלת. צוות המורים גדל ונוספו לו עוד 16 מורות ומורים. מנהלת בית הספר פנתה למדרשה בבקשה לקיים יום היערכות מיוחד לצוות המורחב להיכרות בין חברי הצוות ועם התכנים והנושאים של המדרשה. יום העיון התקיים באוגוסט במרכז ציפורי, בהשתתפות 30 מורים ומורות וזכה להצלחה מרובה. בתחילת ספטמבר תתקיים ישיבה לתכנון הפעילויות בבית הספר לכל שנת הלימודים.

יסודי שועפאט, בנות – מזרח ירושלים

הפעילות עם בית הספר מתקיימת מזה מספר שנים "קידום תהליכים דמוקרטיים ודיאלוג בבית הספר". בכל שנה מדגישים היבט אחר בתחום החינוך לדמוקרטיה בהתאם להתקדמות ולהטמעה של התכנים שנלמדו בעבר ובהתאם למסקנות מהשנה הקודמת. החוט המקשר בין כל התכניות שהתקיימו במהלך השנה כחלק מהחזון הבית ספרי היה על העצמת התלמידות בדגש על זהות ושייכות קהילתית.

כל התהליך נעשה בצמוד למנהלת ביה"ס במפגשים שמטרתם היתה תמיכה והתייעצות בעיקר בבעיות עם תלמידות או מורות הקשורות בתקופת הקורונה. חלק מהמסקנות יישמו בשטח (סדנאות עם המורות-שעות המחנכת). ההתאמות שנעשו בשנה קודמת בעקבות מגיפת הקורונה הורחבו והושם דגש על תמיכה ומתן מענה חינוכי לצוות המורות לקשיים שעלו בשנה זו בהקשר ללמידה מרחוק והכנת מערכים מותאמים לשעת מחנך.

התמודדות עם הקשיים של הלמידה מרחוק של צוות המורות:

- אתגרים וקשיי המורה כהורה עם ילדים בבית; שיח הזכויות כחלק מהחינוך בזמן הקורונה; פתרונות להתמודדות עם האיזון בין לימוד וחינוך; איך להתמודד עם ההורים בלימוד מרחוק; בכיתות הצעירות המורות היו צריכות לעבוד עם התלמידים דרך ההורים; הקושי של ההורים להתארגן ללימודים מרחוק כשהבית צפוף מדי.
- התמודדות עם הקשיים הטכניים, ואיך הדבר הזה משפיע על היחסים בין תלמיד-מורה-הורה.
- שאלת הפרטיות: אם זה מצד המורה שמקיימת שיעור זום מהבית או הילדים שלא רוצים שהבית שלהם ייחשף.
- התסכול של המורה שקשה לו לדעת – בלימוד מרחוק – להעריך את עצמו ואת הילדים מבחינה לימודים.

המענה שניתן לבעיות אלו - סדנאות ומערכים לשעת מחנכת:

שלב א': נעשה מיפוי של נושאי שעת המחנכת בכל שכבה ובכל כיתה: קיימו מפגש עם צוות המחנכות ומפיו את העקרונות ואת הזכויות שיש להדגיש בשעת המחנכת בקווים הכלליים. אחר כך, כל צוות שכבה עיבד את העקרונות ודייק את הזכויות הספציפיות עליהן ירצה לעבוד השנה. הסדנאות הותאמו לזום וגם למפגשי פנים אל פנים.

שלב ב': סדנאות ומערכים לשעת מחנכת בנושאים הבאים: תרגילים של היכרות מעמיקה בין התלמידות במיוחד בכיתות הנמוכות, אשר המפגש בזום לא אפשר עדיין להכיר לעומק; הזכות לפרטיות בעידן הלימוד מרחוק; הזכות לחינוך בעידן הלימוד מרחוק; התנגשות בין הזכות לחינוך לזכות לפרטיות; זכויות האישה / התלמידה בתקופת הקורונה; הזכות לבריאות בתקופת הקורונה; הציות לחוק ולכללים של הסמכות בנושא הקורונה; יום האישה הבינלאומי ויום האם; ערכי רמדאן - סולידריות חברתית, תמיכה לנזקקים, צניעות, נדיבות, כבוד ועוד.

שלב ג': ליווי המחנכות (לפי שכבות) ביישום מערכי שעות המחנכת (הסדנאות). דיונים על אופי העברת הסדנאות, וייעוץ ברמת התוכן וברמת המתודות של העברתם.

יישום הסדנאות: תהליך יישום שעות המחנכת התקיים בזכות הליווי הצמוד שניתן לרכזות השכבות ובתיאום עם המנהלת שנתנה גיבוי ותמיכה מלאים לתהליך. המורות העבירו חלק מהסדנאות פנים אל פנים בקבוצות קטנות

וחלקן בזום, כשהיה צריך להתאים את הסדנאות לזום. אחרי חופשת האביב (אפריל-יולי), המורות התקשו להעביר מה שתוכנן בגלל אי-ודאות בנושא הקורונה, רמזאן ומאורעות מאי בירושלים. המורות בעצמן היו זקוקות לתמיכה רגשית במצב הקשה שעבר עליהן. קיימנו מפגשי תמיכה, אשר עזרו למורות להמשיך ולהעביר את התכנית לתלמידות עם התאמת הסדנאות למצב. לפעמים המורות היו צריכות לקצר את זמן הסדנאות שרובן התקיימו בזום. לסיכום השנה תוכנן יום עיון לכל צוות המורות של בית הספר במרכז ציפורי בתחילת יולי, אולם בשל הגל הרביעי של הקורונה החליטו לדחות את המפגש ואולי לקיים אותו כיום פתיחת שנה לשנה הבאה.

יסודי עיסויה בנים

שנה ראשונה לקיום פעילות עם בית הספר. מנהל ביה"ס השתתף בעבר בהשתלמויות של המדרשה במסגרות שונות והשנה החליט לשלב תכניות של המדרשה בפעילויות של ביה"ס. המנהל ביקש לבחון תכניות שישפרו את האקלים הבית ספרי על ידי שיתוף תלמידים בפעילויות חברתיות. התכנית שנבחרה היא הקמת מועצת תלמידים בית ספרית. התקיימו מספר ישיבות והוכנה תכנית ראשונית ליישום בשיתוף המנהל והרכזים. תחילה תכננו להתחיל מספר תהליכים להתארגנות עם הצוות המורחב כדי להכניס את התכנית לבית הספר. אולם, בשל הצורך לתת מענה לקשיים של החזרה ללמידה פנים אל פנים הוחלט לדחות את העבודה עם הצוות המורחב והיישום לשנת הלימודים הבאה.

חט"ב שועפט בנות – מזרח ירושלים

מדרשת אדם מקיימת פעילויות שונות בבית הספר מזה מספר שנים, גם השנה המשכנו בפיתוח וקידום תהליכים בית ספריים והתמקדנו בנושאים מגדר והעצמה. הבסיס להמשך הפעילויות היו ההתאמות שנעשו בשנה קודמת עם פרוץ הקורונה והגדרת מטרות ברורות ביצוע ומותאמות לצרכים של בית הספר, במציאות שנוצרה.

המטרות שהוגדרו: העצמת המורות והתלמידות בנושא הזכויות והערכים הדמוקרטיים; חיבור בין הערכים הנ"ל לבין האקטואליה במיוחד לאור הקורונה; תכנון ויישום של פעילות כיתתית ובית ספרית (כשהמצב מאפשר) במיוחד סביב יום האישה הבינלאומי ויום האם.

מנהלת בית הספר מובילה תהליכים אלו בבית הספר ואיתה התקיימו פגישות לתכנון פעילות ומציאת פתרונות לבעיות שעלו עם תלמידות או מורות בתקופת הקורונה. חלק מהמסקנות יישמנו בשטח במסגרת סדנאות שהתקיימו עם המורות ועם התלמידות.

1. **צוות המורות:** התקיימו מפגשים שנועדו לתמיכה בצוות וסדנאות למידה.

- תמיכה:** קיום מפגשי דיאלוג בין המורות במטרה להפיג את המתחים בתקופת הקורונה ועם הקושי ללמד מרחוק; המורות התקשו לבדוק לעומק מה קורה עם התלמידות ובאיזה מידה התלמידות קולטות את החומר הנלמד בזום. מורה: "לפני הקורונה הייתי מרגישה את התלמידה, מרגישה אם היא הבינה או לא רק בהסתכלות, וכך הייתי מתקדמת בחומר. בלימודים מרחוק אין לי שליטה. אני לא יודעת מה כן קלטו ומה לא. בטח כשהן סוגרות את המצלמה מסיבות טובות", מורה אחרת "אני מנסה לשאול אם הבינו. ההערכות שלי ומבחנים מרחוק לא נותנות לי תשובה אמיתית, למה שקורה בפועל, לפני הקורונה הבנה כזו הייתה קורה אוטומטית, והיום, אני לא בטוחה בעצמי, אני צריכה להתאמץ יותר כדי לדעת אם הן קלטו, ואני לא בטוחה שאני יודעת".

- ערכי הדמוקרטיה בתקופת הקורונה:** בסדנאות אלו עסקנו במספר זכויות דמוקרטיות שנפגעו בתקופת הקורונה: הזכות לפרטיות, זכות התנועה, הזכות להתחנך, זכות הבריאות. דנו בהתנגשויות בין זכויות אלו ובדרכים הדמוקרטיות להתמודד איתן. דוגמאות:

הזכות לחינוך: מורה: "הזכות לחינוך מאוד נפגעה, וזאת למרות הלימודים מרחוק ולמרות המאמץ שלנו ושל ההורים". המורות דיברו על העדר התשתיות המתאימות לקיום למידה בזום. מורה: "יש בעיות טכניות כמו רשת האינטרנט

שמשבתשת, אך הבעיה היא שחברתית, אנחנו וההורים והתלמידות לא עשינו מעבר עמוק. אני לא יודעת מה זה צריך להיות ואיך, אך זו התחושה שלי..."?

דוגמה להתנגשות בין הזכות לחינוך לבין הזכות לפרטיות: מורה: "אנחנו ויתרנו לתלמידות כשאפשרנו להן סגירת המצלמות. בהתחלה אנחנו היינו במבוכה, כי לפתוח מצלמה בבית... דבר שחושף את הבית שלי מול התלמידות. רק אחר כך, התחלתי לשבת בפניה בבית ולא בסלון". המורות דיברו על הקשיים בתהליך הלמידה שנבעו מהשמירה על הפרטיות של התלמידות ושל הבתים שלהן.

2. מועצת תלמידות: הכשרה והזרקה לקראת בחירות בית ספריות השתתפו 380 תלמידות ביה"ס.

כל תהליך הבחירות התקיים בזכות הליווי הצמוד שניתן על ידי המורות הרכזות ובתיאום עם המנהלת שנתנה גיבוי ותמיכה מלאים. בישיבה הראשונה עם המנהלת והרכזות עלה הדיון האם לקיים בחירות בתקופת הקורונה או לצמצם את התהליך ללמידה בלבד וליישום הבחירות כשנחזור לשגרה. הרכזות התעקשו על לקיים את התהליך במלואו על כל שלביו, למרות המצב. הם עסקו בכל השלבים משלב הגשת מועמדות לבחירות ועד יום הבחירות עצמו. הן רצו לשמור על עיקרון השוויון של כל התלמידות, ולא לקצר תהליכים.

הבחירות התקיימו מרחוק. שלב ראשון היה בחירת ועדת בחירות בכל כיתה. המחנכות לקחו על עצמן, להסביר את התהליך, והיו אחראיות על בחירת הועדות. בשלב השני: ועדות הבחירות בתיאום עם המחנכות והנהלה סיכמו על שלושה ימים (שיעורים): יום אחד להגשת מועמדות, השני להצגת תכניות ומערכת בחירות והשלישי היה יום הבחירות עצמו. מערכת הבחירות התמקדה בנושא כיצד אפשר לעזור לאחרים בתקופת הקורונה, ואיזה פעילויות אפשר לקדם בתקופה זו? עלו הרבה קשיים במערכת הבחירות כמו שאלה השקיפות, סודיות הבחירות, מתן זכות שווה אמיתית לתלמידות. תלמידה: "יש לי הרבה רעיונות, ואני כל כך רוצה להיות במועצה, אך הזום מגביל אותי. יש לנו בעיות בחיבור לרשת האינטרנט בבית, לכן השנה אני מוותרת".

הפעילות המרכזית של המועצה: הסבר לתלמידות בכיתות היותר נמוכות על חשיבות שמירת הכללים הקשורים לקורונה (הכוונה הייתה לתמוך בהורים ובמורות שחזרו שוב ושוב על הכללים, אך הרבה תלמידות לא צייתו). לאתר תלמידות מהשכונה שצריכות עזרה בלימודים ולתת להן סיוע על ידי התלמידות המובילות מבחינה אקדמית בתחום המסוים. הכנת פעילות ביום האישה הבינלאומי וביום האם במרץ, והכנות לקראת רמדאן.

פעילות ליום האישה: הפעילות הייתה צנועה השנה. חברות מועצת התלמידות הכינו חומר על יום האישה העולמי ועל השפעת הקורונה על נשים בעולם. ביום האישה הבינלאומי 8.3.21 התקיימה הפעילות על ידי התלמידות שהתחלקו לכיתות השונות. כל זוג או שלשה הציגה את הפעילות בזום לכיתה אחרת.

פעילות ברמדאן: חברות המועצה הכינו שתי הפעלות (בנושא ערך הנתינה והסבלנות) שרצו להעביר ברמדאן בכיתות, בנוסף לקיים התכנסות עם ההורים בסוף רמדאן. אך לצערנו עקב אירועי מאי 2021 ואי-הוודאות במערכת החינוך בשל הקורונה, הן לא יכלו לקיים את הפעילות פנים אל פנים והיא הועברה בזום. חברות המועצה התאכזבו מזאת שהן לא יכלו להעביר פנים אל פנים את מה שהכינו.

משימת המועצה בחודש האחרון: איתור תלמידות שצריכות תמיכה, בעיקר תמיכה בלימודים והגשת העזרה לקראת סוף השנה הלימודית. תהליך זה לא היה קל, כי מספר לא קטן מהתלמידות לא יכלו להפנים חלק ניכר מהחומר הנלמד. תלמידה: "למדנו הרבה בזום, אך הייתי צריכה כל הזמן ללמוד את החומר כאילו חדש לי".

חט"ב ראס אל עמוד לבנות – מזרח ירושלים

מדרשת אדם מקיימת פעילויות בבית הספר מזה מספר שנים. גם השנה המשכנו בפיתוח וקידום תהליכים בית ספריים על בסיס ההתאמות שנעשו בשנה הקודמת עם פרוץ הקורונה. הפעילות התקיימה בשלוש מסגרות: ליווי שוטף למנהלת בית הספר, ליווי והכשרה לצוות המורות, ליווי והכשרה למועצת התלמידות והרכזות.

1. **ליווי המנהלת:** הפגישות שהתקיימו במהלך השנה עם המנהלת לתמיכה ולתכנון פעילות ומציאת פתרונות לבעיות שעלו עם תלמידות או מורות בתקופת הקורונה. חלק מהמסקנות יישמנו בשטח (סדנאות עם המורות ועם התלמידות).

2. **צוות המורות:** התקיימו מפגשים עם צוות המורות בשני נושאים:

תמיכה: היה צורך לקיים דיאלוג בו המורות מביאות את הקשיים, המתחים, הלחצים והכעסים שלהן בתקופה הקשה של הקורונה. חלק מהבעיות (לפעמים תסכול) מהקושי ללמד בזום בגלל מספר סיבות: חלק מתכניות הלימודים לא היו ערוכות ומתאימות ללימוד מרחוק; הקושי לוודא שהתלמידות "נוכחות" בשיעור. (מורה: התלמידות היו הולכות לישון מאוחר, ובבוקר הן לא ממש ערניות. יש לי תחושה שאני מלמדת והן עדיין במיטה").

ערכי הדמוקרטיה בתקופת הקורונה: בסדנאות עסקנו במספר ערכים דמוקרטיים שנפגעו בתקופת הקורונה: הזכות לעבודה, הזכות לפרטיות, הזכות לתנועה חופשית, הזכות להתחנך, והזכות לבריאות. למדו על ההתנגשויות בין זכויות אלו ועל הדרכים להתמודד אתן. התנגשות בין הזכות לחינוך והזכות לפרטיות: המורות הגדירו את הזכות לחינוך מרחוק בצורה מסוימת (פתיחת מצלמה, מיקרופון ויכולת התלמיד לענות על שאלות המורה). אך בפועל בהרבה מהמקרים, היה קשה לתלמידות ללמוד מסיבות אובייקטיביות (בית צפוף עם הרבה ילדים בו-זמנית על הזום). גם למורות היה קושי, כי גם ילדיהן הפרטיים למדו מהבית. היו מקרים בהם ילדים התביישו שהמורה או תלמידים אחרים ייראו את הבית הצנוע שלהם, דבר שקשרו לזכות לפרטיות. המבוכה הייתה גם בקרב מורות. (מורה: "דאגתי לשבת בפינה בבית, לא רציתי לחשוף את הבית שלי אל מול התלמידים שלי, או אל מול הוריהם. רציתי להיראות במקום ניטרלי כמו בכיתה").

3. **מועצת תלמידות:** ליווי, הכשרה והדרכה. השתתפו בפעילויות המועצה כ-420 תלמידות.

תהליך הבחירות התקיים בזכות הליווי הצמוד שניתן למורות הרכזות, ובתיאום עם המנהלת שנתנה גיבוי ותמיכה מלאים לתהליך.

סמסטר ראשון - בחירות למועצת תלמידות: השנה התקיימו בחירות למועצת תלמידות מרחוק. המחנכות הודיעו כי באוקטובר ניתן יהיה להגיש מועמדות לחברות במועצת התלמידות. בזמן זה הוקמו ועדות בחירות. אחר כך הוקדשו שני שיעורים למועמדות להסביר את המצעים ואת התכניות שלהן. ביום למחרת התקיימו הבחירות באמצעות צ'אט פרטי של נציגת ועדת הבחירות.

צורה זו של בחירות הייתה בעייתית מכמה סיבות: הוצנע תפקידן של ועדות הבחירות. הסודיות של הבחירות הייתה חלקית, ועדות הבחירות יכלו לזהות מה בחרו התלמידות, לכן הקריטריון של סודיות הבחירות לא היה מושלם. והיה חשוב שהתלמידות יהיו מודעות לעניין זה. בפועל, התהליך היה מעניין, רוב המועמדות של בית ח' - ט' היו אותן חברות מהשנה שעברה. מחנכת: "בגלל המצב, לא הייתה התלהבות בבחירות בכיתות הגבוהות, בניגוד למה שהיה בשנים הקודמות, במצב של פנים אל פנים, חלק מהתלמידות ביטאו תסכול מהמצב בכלל - מהלימודים ומהפעילות החברתית בבית ספר. אם הבחירות היו מתקיימות במועד מאוחר יותר השנה, אולי המצב היה שונה".

הפעילות המרכזית של המועצה: לאתר תלמידות שצריכות עזרה בלימודים ולתת להן מענה על ידי התלמידות המובילות מבחינה אקדמאית בתחום המסוים. משימה זו הצליחה חלקית כשהיה מדובר בתלמידות מחטיבת הביניים, כי היה קשה לתלמידות לקבל עזרה מבנות גילן. המשימה הצליחה יותר כשתלמידות התגייסו לסייע לתלמידות מהשכונה שלהן. במקרים אלו הייתה היענות יותר טובה.

סמסטר שני - המשך ליווי מועצת התלמידות והרכזות: מועצת התלמידות הכינה מספר פעילויות מרחוק. כמו יום האם במרץ, והכנות לקראת רמדאן.

מנהיגות צעירה: להכנות ליום שאחרי הקורונה הוחלט שבסמסטר השני תוקם קבוצה של 15 תלמידות מכיתות ז', ח' שילמדו מרחוק את הנושא של פתרון סכסוכים. הוחלט כי בשלב יותר מאוחר (כשחוזרים

לשגרה) יוקמו ועדות לפתרון סכסוכים בין התלמידות (ועדות בית ספריות, כיתתיות או שכביתיות). שתי מורות (רכזות) לקחו על עצמן לבנות את הקבוצה וללוות אותה.

קורס לפתרון סכסוכים למנהיגות הצעירה: קורס של כארבעים שעות התקיים בזום - המנהלת נכחה בחלק מהסדנאות שהועברו על ידי מדרשת אדם. היא תמכה בתלמידות והתענינה בצורת הלימוד של פתרון סכסוכים דרך דוגמאות מהחיים שלהן בכלל ומבית הספר באופן מיוחד. התרגילים, המצגות והסרטונים הקלו על התלמידות להבין את החומר הנלמד. בתרגול המשתתפות היו אקטיביות. הן הביאו הרבה דוגמאות מהחיים של בית הספר. הן דיברו על ההצקות וההטרדות והחרמות ברשתות החברתיות, הפצת תמונות של בנות ברשת החברתית בלי רשות, הפרעה בשיעורי הזום, קונפליקטים בין התלמידות על בסיס תחרות אישית. בתרגול המציאו פתרונות כדי להתמודד ולפתור את הבעיות שהביאו מעולמן.

דוגמאות לפתרונות: "יש לפתור את הבעיות שקשורות לרשתות החברתיות בצורה יותר רחבה ולא רק לטפל בתלמידה שמציקה... יש להסביר לתלמידות ולאמהות מה משמעות ההצקה הזו ומה היא עושה לבנות", איתור תלמידות מודרות מקבוצות ברשת ותמיכה בהן, הקמת קבוצות העצמה ותמיכה לתלמידות מודרות, לבקש מהמורות שיעלו את הנושא בשעת מחנכת...".

פתרונות לקונפליקט בין התלמידות בנושא אחרית הכיתה: הן העלו פתרונות כמו לחלק את השבוע או החודש לכל מי שתרצה להיות אחראית, פירוק התפקיד כמו אחראית על הכיתה בהפסקות, אחראית על הכיתה מבחינת ניקיון.

פעילויות בבתי ספר באזור המרכז:

השתלמות צוות מחנכי ומחנכות של בית הספר "הדמוקרטי ביפו"

מנהל בית הספר היסודי "הדמוקרטי ביפו" פנה אלינו בבקשה להגשת הצעה לתכנית פעילות שנתיית מקיפה, שתהווה הכשרה לצוות המורים והמורות שבו. נאמר לנו כי צוות בית הספר מתאפיין בגילו הצעיר ובדמויות חדשות, מה שהביא לדלדול הידע והניסיון בהתמודדות עם תהליכים חינוכיים משמעותיים בתחום החינוך לדמוקרטיה. כמענה לכך מדרשת אדם הציעה תכנית הכוללת שני מרכיבים עיקריים: ידע תיאורטי; ומערכי פעילות. התכנית נבנתה כך שהיא ניתנת ליישום ולמידה במערכת השעות השבועית של כל אחת מהכיתות, כולל הגנים בשכבה הצעירה. (מערכת השעות של בית הספר בנויה כך שכל בוקר נפתח בשעה ספציפית לקיום שיח ודיאלוג בין הילדים לבין עצמם ובינם לבין המורה. 'במשבצת' הזו נלמדו גם התכנים של החינוך לאורח חיים דמוקרטי).

כדי ליישם את התכנית, התקיימה השתלמות לצוות המורים שהתקיימה ברובה בזום, משום שחלה בעיצומה של מגפת הקורונה, ונמשכה בבית הספר עם דעיכתה. במסגרת השתלמות נלמדו בעיקר מושגי יסוד בדמוקרטיה, כמו שוויון וחירות, ונבחנו דגמים שונים של הדמוקרטיה, (דמוקרטיה ליברלית, וסוציאל דמוקרטיה), וכיצד אלו באים לידי ביטוי במבנה החברתי בכלל, ובמבנה האפשרי של בית הספר.

מבנה הסדנאות בהשתלמות היווה את המודל לדרך הפעילות המוצעת למורות, להנחיית תלמידיהן בכיתה. המתודות והתכנים שהוצעו לכל אחת משכבות הגיל גן-א'-ו', היו מגוונים ומותאמים לתלמידים. לדוגמא, כאשר נוצרה התלבטות לגבי התאמת התכנית לשכבת כתות ד' – בשל יכולות קוגניטיביות וקשיי שיח חברתי – הוחלט בעצה אחת עם המחנכות לעבוד עם התכנית של כיתה ג'. (התאמת התכנית בשנה הבאה תיעשה על בסיס השינוי הזה). בהמשך השנה, כל צוות מורים מאותה שכבת גיל קיבל ליווי והדרכה לתוכן הספציפי המועבר בכתותיהם, מסגרת שאיפשרה להן להעלות סוגיות ספציפיות – הן ברמת התוכן, והן ברמת התהליכים המועברים בכתות.

גן-א'-ב': למדו את הנושאים קבלת השונה ומפגש בין שונים; ג': שוויון זכויות; ד': שוויון זכויות; ה': יחסי רוב ומיעוט; ו': שוויון זכויות

בשנת הלימודים תשפ"ב, מתוכננת מתכונת למידה והוראה דומה לזו שהתקיימה בשנת תשפ"א.

דמוקרטיה, קורונה ודיגיטציה – מפגשי מורים ומנהלים של מפתן ארז הרצליה ומפתן טירה:

שני בתי ספר אלו מקיימים שיתופי פעולה מספר שנים ברציפות. מנהל תיכון ארז הרצליה, עימו המדרשה מקיימת פעילויות משותפות במשך מספר שנים, פנה אל המדרשה בבקשה להציע תכנית השתלמות כוללת לצוותי שני בתי הספר המתמודדים עם השלכות מגיפת הקורונה. הוכנה תכנית השתלמות שנתית שכותרתה "דמוקרטיה, קורונה ודיגיטציה". בתכנית הושם דגש על הקשר בין טכנולוגיה למסרים ולתהליכים חינוכיים ובנושא הכללי של "קורונה ודמוקרטיה". הרציונל שעמד בבסיס ההשתלמות היה כי החיים בצל הקורונה מזמנים לכולנו התנסויות חדשות בהקשרים דמוקרטיים, חינוכיים וחברתיים. החוויות בצל הקורונה מחדדות מחד את המשותף בין קבוצות האוכלוסיות השונות, אך מצביעות על אי השוויון ביניהן מאידך. החוויה הכפולה המתוארת מאפשרת הן לתלמידים ולמורים והן ליהודים וערבים אפשרות להבין טוב יותר את החוויות העוברות עליהם עכשיו ובתקופות שלפני המגיפה. כך לדוגמה חווית אי הוודאות לגבי העתיד, מלווה עכשיו את כולנו, אך תלמידי המפתנים חווים אותה גם בשגרה ללא קורונה. המצב הקיים מאפשר הבנה טובה של המורים את החוויה הקיומית של התלמידים. בהשתלמות הועלו לדיון נושאים אלו מזווית הראיה של זכויות אדם ואזרח, ונצל את החוויה הקיימת הן להעמקת ההזדהות בין הקבוצות והן להבנת הפערים המחייבים תיקון.

ההשתלמות התקיימה בשני מישורים – למידה חד-לאומית (גם בזום וגם פנים אל פנים) בכל בי"ס בנפרד ומפגשים דו-לאומיים מקוונים מעת לעת, במהלך כל השנה החל מנובמבר 20 ועד יולי 21.

הנושאים המרכזיים: חווית מפגש המורים, היהודים והערבים, סביב השימוש בזום כאמצעי חינוכי לקידום שיח דמוקרטי בצל הקורונה; בדיקת הקשר בין הלמידה מרחוק ושיח הזכויות בצל הקורונה; פדגוגיה דיגיטלית: מתן כלים להנחות את התלמידים בנושאים הנ"ל בצל הקורונה ביחד או בנפרד.

פרויקטים וקורסי הכשרה לקבוצות ולצוותים שונים

תקשורת ערוץ לישוב הסכסוך – עיתונות שלום

במרץ 2021 הסתיימו שלוש שנים בהם התקיימה התכנית "תקשורת ערוץ לישוב הסכסוך" שמטרתה להשפיע ולשנות את השיח והסיקור התקשורתי על בסיס עקרונות "עיתונות שלום" "Peace journalism". התכנית התקיימה בשותפות עם [הטלוויזיה החברתית](#) ובמימון האיחוד האירופי. בתכנית השתתפו, בשלושה מחזורים, 180 אנשי ונשות תקשורת מתחומי המדיה השונים, סטודנטים בתחום, פעילים חברתיים, אנשי ונשות חינוך - יהודים וערבים. במסגרת התכנית התקיימו סמינרים שכללו הרצאות מומחים, סדנאות בקבוצות קטנות, סדנאות מעשיות בהן ניתנו כלים ואמצעים להכנת כתבות אישיות של המשתתפים והמשתתפות שיביאו לידי ביטוי את עקרונות "עיתונות שלום" שנלמדו. הכתבות בוצעו בסיוע מקצועי של צוות הטלוויזיה החברתית. בדוחות הקודמים תוארו בהרחבה שני המחזורים הקודמים 2018 ו-2019. דוח זה מתאר את יישום התכנית של המחזור השלישי, שהיה שונה במתכונתו בשל מגיפת הקורונה.

בשל מגבלות הקורונה שעודכנו במהלך השנה, התכנית של מחזור זה שונתה וגובשה שלוש פעמים. בכל פעם צריך היה לתאם מחדש את התכנית והמועדים, לגייס מחדש משתתפים. ות, לתאם עם המרצים, לשנות ולתאם הזמנות אירוח, לתקצב מחדש ועוד. שינויים אלו דרשו מהצוות שעות עבודה מרובות ולעיתים מתסכלת. כמו כן, ביקשנו להאריך את יישום התכנית, שהיתה אמורה להסתיים בדצמבר 2020, לסוף מרץ 2021. למרות כל הקשיים והאילוצים, התחלנו את מחזור 2020 בהשתתפות 72 נשים וגברים, יהודים וערבים, במתכונת מקוונת. התמידו והשתתפו בתכנית עד סופה כ-60 אישה.

קישור לצפייה סרטון סיכום 3 שנות עיתונות שלום; קישור זה לצפייה בכל הכתבות וההרצאות בתכנית

השלב הראשון של התכנית התקיים במסגרת 16 מפגשים מקוונים:

החל מיולי ועד סוף אוקטובר 2020 התקיימו 16 מפגשים מקוונים, פעם בשבוע בשעות אח"צ והערב. המפגשים שילבו הרצאות במליאה ובעקבותיהן התקיימו דיונים וסדנאות העמקה בתכנים שנלמדו, במקביל גם סדנאות לקבלת כלים מעשיים להכנת הכתבות האישיות. ההרצאות היו בנושאים: מהי עיתונות שלום? הרצתה העיתונאית איטה פרינץ-גיבסון; שתי הרצאות בנושא הנרטיב הצינוני והנרטיב הפלסטיני של הסכסוך – הוצגו על ידי **ישראלה אורון**, פעילה ביוזמת ז'נבה ובמועצה לשלום ולביטחון וד"ר **יוסף עספור**, היסטוריון וחוקר בתחום הזיכרון הפלסטיני הקולקטיבי וזכויות אדם. הדרת נשים משיח השלום הציגו **נבילה איספניולי**, פסיכולוגית, מומחית בחינוך לגיל הרך ומגדר, פוליטיקאית ואקטיביסטית, וד"ר **שׁרׁי אהרונ**, מרצה בתכנית ללימודי מגדר, אוניברסיטת בן גוריון; על מזרחיות ומזרחים בתנועת שלום **הרצתה נורית חג'אג'**, פעילת שלום, מזרחית, פמיניסטית, מפתחת ומנחה תוכניות רגישות מגוון. בנושא הדרת ערביי הנגב הבדואים משיח השלום הרצתה עו"ד **סנאא אבן ברי**, אחראית על תחום זכויות הקהילה הערבית הבדואית בנגב, באגודה לזכויות האזרח. ועל הנרטיב של החרדים כקבוצה המודרת משיח השלום הרצה **הרב ד"ר בני פרל**, ראש הישיבה לאמנויות ולמדעים בר-אילן, תל אביב. ההרצאות והסדנאות המעשיות הציגו תחילה את הפרספקטיבה של הטלוויזיה החברתית לעיתונות שלום בליווי קטעי כתבות תוך התכתבות עם התאוריה של פרופ' גלטונג ועיתונות מבוססת פתרונות. לאחר מכן הוצגו האפשרויות השונות להכנת הפרויקט האישי בתכנית – כתבת וידאו / טקסט / רדיו) ואת מטלת הביניים – ריאיון. ניתנו כלים לכתבת כתבה ובניית סיפור עיתונאי וביסוס מסרים (כולל הדגמה); הועברה סדנה להיכרות טכנית עם צילום בסיסי במצלמה ביתית, בטלפון סלולארי ודרך האינטרנט, שימוש במיקרופון והיכרות בסיסית עם תוכנת עריכה. הרצאה על ראינות בכלל וראיונות מצולמים בפרט וניתנה משימת ביניים של תרגול הלמידה. מנחי מדרשת אדם קיימו דיונים סדנאים בתום כל אחת מההרצאות לעיבוד התכנים שנלמדו ולחילופי דעות ורעיונות. הקבוצות היו משותפות ליהודים וערבים וכך גם ההנחייה.

שלב שני – שני סמינרים לסיכום התכנית:

סמינר ראשון - התקיים בזום ב-5.2.201 ועסק בשני נושאים (היה אמור להתקיים פנים-אל-פנים בציפורי):

- **הפתרונות השונים לסכסוך הישראלי פלסטיני** – פנל ודיון עם המרצים: ד"ר **שאול אריאלי**, חוקר את הסכסוך הישראלי-פלסטיני ומלווה את התהליך המדיני על כול סוגיותיו. ד"ר **מנאל שלבי**, חוקרת, פעילה פמיניסטית, מומחית לתחום האלימות נגד נשים, מיניות ומגדר.
- **בין סיקור הסכם אוסלו לבין סיקור ההסכם עם האמירויות** – פנל עם המרצים ודיון בעקבותיו: **ענת סרגוסטי**, עיתונאית, פובליציסטית, משפטנית ופעילת שלום וזכויות אדם. עלי ואקד, מנהל ערוץ i24News בערבית, עבד כעיתונאי באתר ynet תסריטאי הסרט "בית לחם", מנחה במכון מרחבים לקידום אזרחות משותפת.

סמינר שני התקיים במרכז ציפורי, יער ירושלים – בהתאם להנחיות התו הירוק ב-11.2.2021:

- מטרות הסמינר היו: היכרות ויצירת חיבורים אישיים ומקצועיים בין המשתתפים.ות שעד כה פגשו את חבריהם לתכנית בעיקר בזום; מתן כלים וידע להמשך פעילות תקשורתית, עיתונאית בתום ההכשרה.
- בתחיל היום התקיימה סדנה שהתמקדה ב-networking - היכרות אישית, מקצועית ואקטיביסטית ולאחר מכן התקיימו ארבע סדנאות, כל אחת מהן התמקדה במידע וכלים בנושא אחר:
- "סדר יום חברתי: מהלכה למעשה" - הצצה למאחורי הקלעים של התקשורת המרכזית. **עזרי עמרם**, לשעבר עיתונאי בחדשות 2 (כיום קשת 12).

- "תקשורת פמיניסטית - למה צריך את זה?" - **ליאור אלפנט**, אקטיביסטית פמיניסטית, ממקימות פורום הקולנועיות ויצרות הטלוויזיה בישראל, והמיזם התקשורתי "פוליטיקלי קוראת"; **רימונדה מנסור**, פעילה פוליטית פמיניסטית.
 - "טוויטר לעיתונאים": שימוש אפקטיבי בהאשטגים ותגים. אחרי מי לעקוב. רטוויט או להגיב? - **מנו רוטשטיין**, יועצת דיגיטאל, לשעבר Global Radio ו-B.B.C באנגליה.
 - "סיפור עיתונאי ב 250 מילה" - איך לנסח סיפור שלם במעט מילים; יפתח אשכנזי, סופר ומבקר ספרות.
- בחלקו האחרון של היום התקיים פנל ודיון בנושא: **"תפקיד העיתונאי/ת בסיקור המציאות בשטח"** - עם המרצות: **עמירה הַס**, עיתונאית ופובליציסטית; **סמאח סלאימה**, אקטיביסטית פמיניסטית פוליטית, יזמת חברתית ובלוגרית "שיחה מקומית". נציגת האיחוד האירופי שצפתה בפנל וסיכום היום בזום הביעה את התרשמותה והערכתה הרבה לתכנית בכללותה ולפנל המסיים באופן מיוחד.

שלב שלישי: אירוע ציבורי מסכם לשלוש שנות התכנית

האירוע התקיים בתיאטרון יפו ביפו העתיקה, הירוק. הערב נפתח בקבלת פנים וצפייה בכתבות נבחרות של בוגרי ובוגרות התכנית "תקשורת שלום" בפּוֹאֵיָה, דברי פתיחה אודות התכנית וברכות של נציגת האיחוד האירופי. חלקו המרכזי של הערב הוקדש לפנל שעסק בנושא: **הפיל שבחדר - לאן נעלם הסכסוך הישראלי פלסטיני מהתקשורת?** בהשתתפות: **ברק רביד**, כתב מדיני וואלה! News; **שירין יונס**, כתבת רדיו "נאס"; **מנחה: עלי ואקד**, מנהל ערוץ i24News בערבית. (היה אמור להנחות עלי מוגרבי, כתב לענייני החברה הערבית, חדשות ערוץ 13 אבל הוא הותקף בטירה כאשר בא לסקר את האלימות בשטח ונאלץ להגיש תלונה במשטרה. בסיום הערב התקיים מופע מוזיקלי מעורר ומרגש של **"מרקש אקספרס"**, עידן טולדנו ונועה בן שושן.

קורס הכשרה להנחיית "אלף בית בדמוקרטיה - תכנית חינוכית לגיל הצעיר"

במהלך שנת הלימודים האחרונה, כאשר הקורונה באה והולכת בגלים, פגשנו את המורות בעיקר בזום ואחר כך גם פנים אל פנים. ככלל, המורות דיווחו על מצבי קֶצָה מבחינת תפקודם של הילדים, גם לאחר החזרה לביה"ס, שהושפעו ממשבר הקורונה - כ-50% מהם לא נכנסו לשיעורים בזום, היו כאלה שסרבו לפתוח מצלמה, או לשתף במחשבותיהם ותחושותיהם. לאורך השנים, אנו יכולים לומר בלב שלם, כי המתחנכים שעוברים את התהליכים המוצעים בתכניות של מדרשת אדם, מרגישים כי מעבר למפגש עם התוכן המוצע בהן - הם מרגישים כי הם מסוגלים לבטא את עצמם טוב יותר, מקשיבים להם יותר, ואף מקבלים את ייחודיותם. לאור זאת, הוכנה תכנית השתלמות הכשרה והעמקה בתכני הדמוקרטיה אשר יכולים לתת מענה רגשי למצוקות שעלו וצצו על פני השטח בשנה האחרונה. במקביל, יש לציין כי מרביתן של המורות הן אימהות בעצמן, וככאלה הן נדרשו במקביל להוראת תלמידיהן, לטפל גם בילדיהן הפרטיים, דבר שהקשה והעצים עוד יותר את הלחץ והמשימות המוטלות על כתפיהן. בעקבות הלך הרוח שתואר לעיל והחוויות שעברו המחנכות, צוות מדרשת אדם חשב שהכלים העומדים לרשותו יכולים לסייע לתלמידים ולמחנכיהם - הן ברמה הרגשית, והן ברמת הדיאלוג שעשו להתפתח בתוך קהילת בית הספר, באמצעות שיח המבוסס על ערכים דמוקרטיים. לכן, הצענו קורס הכשרה בן 30 שעות, המיועד לאנשי חינוך במערכות החינוך הפורמליות והבלתי פורמליות, המעוניינים להטמיע ערכים דמוקרטיים והומניסטים בגיל צעיר. הקורס הוכר לגמול עם ציון במתווה אופק חדש. קול קורא הופץ ביוני וההיענות היתה גדולה - נרשמו 32 נשים וגברים. הקורס התקיים בתחילת אוגוסט 2021.

בתכנית הקורס הושם דגש על מתודות ואמצעים להנחיית התכנים הדמוקרטיים בגיל הצעיר, לגילאי גן עד ו', המשלבת למידה עיונית עם התנסות חווייתית בשיטת ההנחיה של מדרשת אדם: **"בצוותא - המרה של קונפליקט בדילמה"**. במסגרת הקורס ניתנו כלים ומיומנויות חינוכיים שונים ומגוונים: קידום שיח ודיאלוג בתוך הקבוצה;

התמודדות עם מגוון רחב של שוניות בין פרטים ובין קבוצות וזרכים להתמודדות עימם; התבוננות בתהליכים קבוצתיים ככלי להבנת תהליכים חברתיים; והתנסות בשיטות פדגוגיות המותאמות לילדים צעירים יותר. בשל הביקוש הרב, אנו מתכוונים להציע מתכונת קורס דומה, גם בשנת הלימודים הקרובה. לצורך כך אף מתקיים קשר עם ראשי מנח"י ועם מפקחות משרד החינוך, במטרה לשווק את התכנית לבתי ספר נוספים בירושלים.

קורסי הכשרה להנחיית מפגשים דו-לאומיים ורב-תרבותיים בשיטת ההנחיה של מדרשת אדם: "בצוותא – המרה של קונפליקט בדילמה"

הצורך בקיום קורסי הכשרה להנחיית מפגשים דו-לאומיים ורב-תרבותיים עלה במיוחד בעקבות אירועי השנה האחרונה, שיצרו קיטוב ומשבר חברתי ואזרחי עמוק בין קבוצות ומגזרים שונים בחברה. מדרשת אדם הציעה קורס הנחיית קבוצות בדגש על הנחיית מפגשים דו-לאומיים ורב-תרבותיים על בסיס לימוד שיטת ההנחיה של המדרשה "בצוותא – המרה של קונפליקט בדילמה". ההיענות היתה גדולה נרשמו 87 נשים וגברים, יהודים וערבים.

במהלך יולי ואוגוסט קיימנו שלושה קורסים לשלוש קבוצות שונות בהיקף של 30 שעות לימוד – שהם שלב א' בהכשרת מנחי קבוצות בשיטת ההנחייה של מדרשת אדם. כל קורס התקיים במהלך ארבעה ימים מלאים ונערך במרכז ציפורי ביער ירושלים. שני קורסים היו בדגש על הנחיית מפגשים דו לאומיים והשלישי על הנחיית מפגשים רב-תרבותיים. קורס נוסף התקיים בספטמבר בכפר קרע. כל הקורסים מוכרים לגמול עם ציון.

הקורסים שילבו לימוד עיוני של עקרונות הדמוקרטיה בתהליך קבוצתי-חוויתי בשיטת ההנחיה של מדרשת אדם והושם דגש על מתודות ואמצעים להנחיית מפגשים בין קבוצות שונות. המשתלמים התעמקו בהיכרות עם תכנים ומושגים בסיסיים מעולם הדמוקרטיה, ובמרכיביו של מפגש דו לאומי ורב תרבותי. השתתפו בקורס נשים וגברים, יהודים וערבים העוסקים בפעילות חינוכית (בחינוך הפורמלי ובלתי פורמלי), קהילתית, אזרחית או פוליטית. בוגרי השתלמויות אלו קיבלו תעודות המעידות על הכשרתם בשלב א' של התהליך החינוכי של מדרשת אדם. אנו מקווים לפתוח קורסים להכשרה בשלב ב' בשיטת העבודה שלנו בשנה הקרובה.

קורס מנהיגות קהילתית מינהל קהילתי "גנים" – פורום הורים של משפחות צמי"ד

קורס מנהיגות קהילתית שהתקיים במנהל גנים, במטרה ליצור מענה למשפחות עם צרכים מיוחדים – ביוזמת ומימון קואליציית הסובלנות של הקרן לירושלים. ייחודיות הפרויקט מתאפיינת במשתתפיה – הורים לילדים עם צרכים מיוחדים (צמי"ד), אשר מתפנים בשעות הערב למפגשים קבוצתיים, תוך חשיבה ותכנון מיזם קהילתי, שיתמודד עם מענה ייחודי למשפחות בהן יש לפחות אדם אחד בעל צרכים מיוחדים. המיזם אמור לתת מענה לכל מרכיבי המשפחה: ילדי צמי"ד, הוריהם, אחיהם, וחברי משפחה רלוונטיים; וכן – תושבים נוספים מרחבי העיר. המשתתפים לא הכירו אחד את השני לפני פתיחת הקורס, אך התהליך שנבנה במיוחד עבורם הניח את התשתית לקשרים שניתוו ביניהם, שהלכו והתהדקו עם הימשכות המפגשים. השמחה בהגעה למפגשי הערב ניכרה על פניהם של החברים בקבוצה, והיא זו שאפשרה להם לחלוק את הקשיים וההתמודדויות היומיומיות שהם חווים, ואף נתנה להם כוחות. בעקבות הקורס הורים שהשתתפו פעלו להקמת פורום הורים שייצג את משפחות צמי"ד בשכונה, ויקיים שיח מתמשך עם הנהלת המנהל הקהילתי, במטרה לתת מענה רחב ככל הניתן למימוש זכויותיהם. התכנית במקורה יועדה ל-10 מפגשים בלבד, אך צרכי הקבוצה והמינהל הקהילתי חייבו את המשך הקשר עם מדרשת אדם והם ביקשו שנמשיך את המפגשים והליווי של הקבוצה. עד אשר תיכנס אשת מקצוע מטעם המינהל (בחודש מאי) ותמשיך בהובלת הקבוצה.

מפגשים לארגוני "מזרח-מערב" בקואליציית הסובלנות בירושלים

הסמינר יתקיים בחודשים הבאים במטרה ליצור היכרות אישית וארגונית שתקדם את ערכי הסובלנות בירושלים, וכן את שיתופי הפעולה ביניהם. בדומה לשאר קבוצות המיקוד של קואליציית הסובלנות, שהתארגנו לעבודה פנימית וקידום מטרותיהן, כך גם מתוכנן לקרות עבור הארגונים הרבים העוסקים בנקודות ההשקה שבין מזרח ומערב העיר – בנושאי זכויות, שפה, תרבות וחינוך. הסמינר יעמיק את ההיכרות בין הארגונים, ויבחן את סוגיית שיתופי הפעולה ביניהם. הסמינר יתקיים במהלך החודשים מאי ויוני.

קורס הכשרה וליווי לצוות עמותת "תנועה ישראלית"

"תנועה ישראלית" היא עמותה המבקשת לצמצם את הפער בין האזרח לבין השלטון על ידי חיזוק הדמוקרטיה הלוקלית בקהילות השונות ברחבי ישראל. מדרשת אדם קיימה קורס מנחים למארגנים הקהילתיים של העמותה והיא מלווה אותה בעשייתה השוטפת ביעוץ מקצועי המבוסס על שיטת ההנחייה של המדרשה. בקורס המנחים השתתפו 20 אנשים, יהודים וערבים, דתיים וחילונים ובליווי העמותה משתתפים חברי הוועד המנהל שלה ומנהליה. הכשרה נוספת ניתנה לארגון תנועה ישראלית ביחד עם ארגון שחרית. הנושאים בהם עסקה ההכשרה הם: בחירות אזוריות ומשמעותן, שיפור הקשר בין האזרחית לשלטון והחזרת הריבונות לאזרחים ולתושבים.

אירועים ציבוריים מקוונים

החידוש השנה היה ביצירת פלטפורמה מקוונת המכוונת לציבור הרחב ובמיוחד לפעילי החברה האזרחית שמטרתו העלאה לדיון של סוגיות דמוקרטיות, חינוכיות וחברתיות. זוהי יוזמה של מדרשת אדם בשיתוף עם **ד"ר מיכאל מיר** עורך ראשי של People Broadcasting, שהיא פלטפורמת עיתונות אינטרנטית עצמאית.

חינוך לדמוקרטיה עכשיו – סדרת של 5 שיחות מקוונות לציבור הרחב:

באוגוסט 20, לקראת שנת הלימודים תשפ"א, קיימנו סדרה שיחות מקוונות שמטרתה היתה לדון במעמד החינוך לדמוקרטיה בישראל, בפעילות המעטה המתקיימת בתחום ובאפשרויות לשינוי. הסוגיה הוצגה מנקודות הראות של אנשי ונשות חינוך מקבוצות שונות בחברה הישראלית - יהודים וערבים, דתיים וחילונים, צעירים ומבוגרים ועוד. חמשת השידורים הועלו לפייסבוק וליוטיוב במהלך של שבוע מה- 17 ועד 23 באוגוסט, בכל יום שודרה שיחה אחת.

ד"ר אוקי מרושק-קלארמן, מנהלת מדרשת אדם, הדגישה את הצורך בהעמקת הידע וההתנסות בסוגיות דמוקרטיות. לדבריה, הנחת היסוד צריכה להיות שהמיומנויות הדמוקרטיות נרכשות ואינן "טבעיות" לבני האדם. הנחת יסוד זו מצביעה על האחריות הרבה של המדינה לאפשר תהליך חינוכי מעמיק החל מהגיל הרך ועד למוסדות האקדמיים ובחברה האזרחית. https://youtu.be/Gk54_uQ1rAc

ד"ר ריקי טסלר, מרצה באוניברסיטה העברית ובמכללת ספיר ורכזת הקואליציה לדמוקרטיה בחינוך. מדבריה למדנו על הפקרת לימודי הדמוקרטיה בביה"ס מחד, ומאיך – אלו מאמצים נעשו מול משרד החינוך, על מנת להעלותם לסדר היום; <https://youtu.be/X0RRlcnQSxY>

סאבר ראבי, מנהל הדרכה ופרויקטים של מדרשת אדם, סאבר הפגיש אותנו עם הדילמות הקיימות כאשר באים לחנך לדמוקרטיה בקרב קבוצות מיעוט. הוא הצביע על הקשיים התיאורטיים והמעשיים בחינוך לדמוקרטיה של מיעוט שאינו שווה זכויות. <https://youtu.be/pbBYvGEjiv8>

ד"ר ישעיהו רוטברג, מורה ופעיל זכויות אדם בירושלים, הציג את הדילמות של הציבור האורתודוכסי הקשורות במפגש בין המרכיב הדתי לבין המרכיב הדמוקרטי. שיעור הרחב בתיאור הגישות השונות ביחס למתח זה בקרב ההוגים הדתיים וכן, הצביע על כיוונים אפשריים לחינוך לדמוקרטיה בבתי הספר הדתיים. (בעבר שיעור היה מנחה ורכז במדרשת אדם של התכנית אותה פיתח ביחד עם צוות המדרשה "יהדות ודמוקרטיה")

<https://youtu.be/2DDsjQgMFTo>

ניבי שנער-זמיר, דיקנית סטודנטים, מכללת סמינר הקיבוצים. היא הדגישה את החשיבות בחינוך לערכים הומניסטיים ודמוקרטיים כבר מהגיל הצעיר, ונכון שהאתגר גדול, אך אפשרי. (ניבי עבדה במדרשת אדם כרכזת תכנית הגיל הצעיר וכתבה ביחד עם צוות המדרשה את התכנית "אלף בית בדמוקרטיה – חינוך לדמוקרטיה בגיל הצעיר").

<https://youtu.be/i4-Ubsi3pVc>

שתי סדרות העוסקות בנושא המחאה התקיימו במסגרת שבוע הסובלנות הירושלמי של קואליצית הסובלנות

על רקע המחאות וההפגנות שהתקיימו ומתקיימות במדינה בכלל ובירושלים בפרט, החלטנו לקיים את הסדרות שתעסוקנה בנושא רלוונטי ואקטואלי זה ולהציג מהיבטים שונים. האחת הוקדשה לבחינת השתתפות ילדים בהפגנות והשניה לבירור סובלנות בהקשר למחאה ומהם הגבולות של כל אחד מהם.

שיתוף ילדים בהפגנות – סדרה ראשונה במסגרת אירועי שבוע הסובלנות הירושלמי

הסדרה עסקה בבחינת השאלות: האם לקחת ילדים להשתתף בהפגנות השתתפות ילדים בהפגנות? מהי מעורבות אזרחית פעילה וכיצד היא משתלבת בחינוך לדמוקרטיה? הודגש כי זו איננה יכולה להיות פעולה סתמית, אלא כזו המשולבת במהלך חינוכי כולל. מערכת החינוך חייבת ללמוד כיצד מתמודדים עם פעולות מחאה של התלמידים ולהגיב להן באופן חינוכי, תוך שימוש הן בכלים הדמוקרטיים והן בשמירת ביטחונם. הסדרה הועלתה לשידור בין ה-9 ועד ה-11 בנובמבר 20.

השופטת בדימוס סביונה רוט לוי, "לקחת את הילדים להפגנות הם אזרחים לכל דבר ועניין".

<https://www.youtube.com/watch?v=qaO45P-5pP4>

ד"ר אוקי מרושק קלארמן, מנהלת מדרשת אדם "לוקחים את הילדים להפגנות זה שיעור בדמוקרטיה"

https://www.youtube.com/watch?v=3ax9U_P7YCI

טרי טסמה, מיילדת בכירה ופעילה בארגון אמהות על המשמר – "אני חוששת לקחת את הילדים להפגנות אב

מודעת לחשיבות של שיתופם" <https://www.youtube.com/watch?v=QXfEmCBiN6o&t=1171s>

נבילה אספניולי, פסיכולוגית מנהלת מרכז אלטפולה, נצרת: "חייבים לחנך ילדים לדמוקרטיה גם באמצעות

הפגנות" – לצפייה <https://www.youtube.com/watch?v=H8m7Lan7ljg>

הרב ד"ר בני פרל, מנהל הישיבה התיכונית לאמנויות ת"א: "בחינוך אנחנו מניפולטיבים כלפי הילד ולכן תמיד ישנה

דילמה אם המניפולציה מחנכת את הילד והאם אנחנו מעודדים אותו להיות פתוח וקשוב גם לדעות אחרות. לכן

השאלה היא האם אנחנו מחנכים את הילדים כשאנחנו משתפים אותם בהפגנות. ישנה הלכה בעניין 'דין חינוך'

במסכת סוכה". <https://www.youtube.com/watch?v=PXojf9Tlbcg>

סובלנות ומחאה – סדרה שנייה במסגרת אירועי שבוע הסובלנות הירושלמי

הסדרה השנייה "סובלנות ומחאה" הפגישה אותנו עם שאלות מורכבות והחלה בבירור שני המושגים: מהי סובלנות? ומהי מחאה? ומהם הגבולות של כל אחד מהם; התוודענו לדרישה לשוויון מצד קבוצות מיעוט המרגישות שקולן לא נשמע, מתוך תפיסת עולם שהחתיירה לשוויון עשויה לתרום לא רק לצד המוחלש, אלא גם לקבוצת הרוב

השלטת; הועלה הקושי לשמוע אמירות קשות מכיוון של קבוצות חברתיות אחרות, המסתייגות ממחאה קולנית ולעיתים גם אלימה. הסדרה הועלתה לשידור בין ה-16 ועד ה-23 בנובמבר 20, בכל יום הועלתה שיחה אחת.

עו"ד גבי לסקי, מומחית לזכויות אדם ועוסקת בעיקר בחופש הביטוי והמחאה, כיום ח"כ מטעם מרץ:

https://www.youtube.com/watch?v=L-aFG_aJA

ד"ר שולה מולא, אשת חינוך ופעילה חברתית

לצפייה [: https://www.youtube.com/watch?v=BwlTtet7n1k](https://www.youtube.com/watch?v=BwlTtet7n1k)

ד"ר ת'אבת אבו ראס, גיאוגרף פוליטי, מנכ"ל שותף ביוזמות קרן אברהם

לצפייה [: https://www.youtube.com/watch?v=MIhfcV4sLZM](https://www.youtube.com/watch?v=MIhfcV4sLZM)

גב' רוחמה גבל-רדמן, מנהלת יסודות

לצפייה [: https://www.youtube.com/watch?v=raRxcqh6MoE](https://www.youtube.com/watch?v=raRxcqh6MoE)

ד"ר זאב דגני, מנהל גימנסיה הרצליה

לצפייה <https://www.youtube.com/watch?v=ifOWUTC5Tzs>

ד"ר אדר כהן, מנהל אקדמי של ביה"ס לחינוך, האוניברסיטה העברית

לצפייה <https://www.youtube.com/watch?v=9bvpROKcooA>

"החברה האזרחית בראייה ביקורתית" – בחינת תרומת החברה האזרחית לשינוי

תוכננה סדרת אירועים מקוונים של מדרשת אדם וד"ר מיכאל מירו לרגל השקת ספרו "החברה האזרחית". מתכונת של שידור חי הכולל פנל דוברים ודיון עם הקהל. בכל פעם מועלה לדיון תחום פעילות אחר של החברה האזרחית הבוחנת את השפעתה.

אירוע ראשון: תרומת החברה האזרחית לשמירת הסביבה וקיימות

האירוע הראשון התקיים ב-11 באפריל בנושא סביבה וקיימות במסגרת פנל דוברים ולאחריו דיון עם הקהל. נרשמו לאירוע 121 אישה, פעילי ארגונים חברתיים. בו לקחו חלק 77 משתתפים, וכ-40 נוספים שנרשמו, אך לא יכלו להצטרף ברגע האחרון, ביקשו קישור לאירוע (שהוקלט), על מנת לצפות בו.

https://drive.google.com/file/d/1OgwzgmSc9C_a360KUiJogHTdYmDewvuy/view?usp=sharing

ליאנה נביל – מנהלת תכניות קיימות במזרח ירושלים ויו"ר ועד מנהל של עמותת קיאני קיאני להעצמה אישית וחברתית. ליאנה הציגה את פעילות השטח שהיא יוזמת ומפעילה בכל 13 השכונות מזרח ירושלים של העלאת המודעות לאיכות החיים במזרח ירושלים ולשיתופי פעולה בין התושבים לשיפור המרחב הציבורי. בפרויקט משתתפות בעיקר נשים במה שנקרא "פלייסמקינג" ביחד עם הילדים. עמותת קיאני שהוקמה על ידה כמסגרת לפעילות פעילי 13 השכונות (כ-25 פעילים מכל שכונה). היא הצליחה לגייס גם את מוסדות הציבור (העירייה באמצעות מוקד 106) לטובת התושבים, כך שזכויות הבסיס של התושבים מטופלים על ידי העירייה, והערך המוסף מפותח על ידי התושבים עצמם.

מאיה יעקבס – מנכ"לית עמותת צלול. הובילה את הארגון מגישת 'הנבוט' – שיפחדו מארגוני הסביבה, לעבר השפעה על התארגנויות קטנות כגדולות בחברה; קידום חקיקה (שקיות, פיקדון על בקבוקים גדולים, אזורים ימיים ועוד); כמו גם חיזוק הכוח של המשרד להגנת הסביבה המוחלש. על פי אמרתה של מאיה – חוזקנו באחדותנו – הארגונים הסביבתיים למדו לשתף פעולה ביניהם, בהצגת חזית אחידה מול מקבלי ההחלטות.

ד"ר יונתן איינקנבאום – מנהל גרינפיס ישראל, מייצג ארגון בינלאומי, וטוען כי המגע בין מדינות ותרבויות מגוונות מצריכה לאמץ חשיבה פורצת דרך, על מנת לקדם נושאים סביבתיים. לטענתו, גם ארגוני הסביבה מהווים מרחב אקולוגי בפני עצמו, ולכן כל ארגון אמור להבין את מקומו ואת קשריו עם ארגונים מקבילים.

ד"ר זב חנין – ח"כ לשעבר, משפטן ופעיל שלום וצדק סביבתי, הצביע על כך שקיים רצף של עשייה חברתית מהחברה האזרחית ועד בית המחוקקים – הכנסת; ומביא לשם כך שתי דוגמאות: פארק אריאל שרון ותכנית ספדיה השנייה, בהן הכנסת קידמה חקיקה והחלטות לטובת האזרחים; במקביל לבלימת חוקים, היכולה לסייע לקידום הסביבה. לטענתו, המהפכה הסביבתית בחקיקה שקודמה בכנסת, הביאה אמנם לגידול בעלויות, אך מנגד גם לחיסכון גדול בהוצאות הבריאות. יש עדיין תחומים רבים, שבהם יש לעורר שינוי – כדי לקדם שינוי בחברה הישראלית, צריך לבנות מערכת של שינוי, שכוח השינוי ייבנה מלמטה ויעלה עד לדרגת החקיקה בכנסת.

בדיון שהתקיים המשתתפים הציעו אפשרויות לקידום והשפעה בנושאים חברתיים אזרחיים למשל: הצטרפות של אנשי החברה האזרחית בתוך מוסדות הציבור כחלק מהצוות; במקום להיאבק אחד בשני, צריך לקדם דיאלוג על מטרות וצרכים בין החברה האזרחית לבין היזמים ואנשי ההון – לדוגמה רמת חובב, ועוד.

האירועים הבאים: תפקיד החברה האזרחית בקידום שינויים בתחומים - מגדר, שלטון החוק ועוד.

די להסתה ולגזענות כפי للعنصرية - Say No to Racism

יום שידורים מיוחד שהתקיים ב-9.5.2021 במסגרת אירועי יום ירושלמי יום האחרת. סדרת שיחות ששודרו ביוטיוב עם מומחים ואקטיביסטים בנושא ובערב התקיים דיון מקוון פתוח לציבור. מטרת האירוע ביום זה היה לחדד את הצורך בעקבות האירועים האלימים בירושלים בפרט ובמדינה בכלל, בפעילות אזרחית חינוכית נגד גזענות ובעד שוויון בין כל הקהילות החיות בעיה.

השאלות המרכזיות שהועלו: מהו חופש הביטוי ומה בינו לבין הסתה?; מה אומר החוק נגד הסתה לגזענות בישראל ומדוע הוא לא נאכף?; כיצד ניתן להתמודד עם תופעת הגזענות באמצעות החוק, חינוך וכלים אזרחיים נוספים?

פרופ' יוסי יונה, פרופסור לפילוסופיה, אוניברסיטת בן-גוריון https://youtu.be/c_KO_c9NIEU

עו"ד גבי לסקי, פעילת זכויות אדם פמיניסטית כיום ח"כ <https://youtu.be/bVB0yru10k4>

עו"ד דניאל חקלאי, אקטיביסט חברתי <https://youtu.be/awh035reveU>

חולוד אידריס, מנהלת שותפה בעמותת סיכוי https://youtu.be/3W_mNF2JwJw

קסה גטו, אנתרופולוגית, פעילה חברתית, מנהלת פרוייקטים ב"עולים ביחד" <https://youtu.be/g2Xkyjqz3w>

ד"ר הנני זוביידה, מגיש תכנית משכן לילה בערוץ כנסת, מרצה בכיר במדע המדינה המכללה האקדמית עמק יזרעאל https://youtu.be/rlG7Pwz_dPU

בצלאל שטאובר, יזם קהילתי, מנהל פלוגתא ירושלים <https://youtu.be/vpSD3d-s3ao>

ד"ר אוקי מרושק-קלארמן, מנהלת מדרשת אדם <https://youtu.be/Tg9RulFqQM8>

איזור הנוחות של חברה בסכסוך - איך הגענו עד הלום?

אירוע מקוון להשקת ספרו של פרופ' דניאל בר-טל ועמירם רביב שהתקיים בשיתוף עם ד"ר מיכאל מירו עורך [PeopleBroadcasting](https://www.peoplebroadcasting.com). התקיים ב-13.6.21 בשעה 20:30. האירוע כלל הרצאה קצרה של פרופ' דניאל בר-טל בו תיאר את עיקרי הרעיונות בספר. לאחר מכן הגיבו פרופ' מוסטפא כבהא, ראש תחום לימודי המזרח התיכון באוניברסיטה הפתוחה; [שרה העצמי-כהן](https://www.reshet.org.il), יו"ר תנועת "ישראל שלי"

בתום דבריהם התקיים דיון עם הקהל בהנחיית ד"ר אוקי מרושק-קלארמן וסאבר ראבי, מדרשת אדם הקישור לראיון עם בר-טל שהועלה ליוטיוב לקראת האירוע: <https://youtu.be/GvO7UazxIEE>

קורסים מקוונים בינלאומיים על בסיס שיטת בצוותא "Betzavta- Adam Institute's Facilitation Method"

משבר הקורונה והמעבר של רבים ברחבי העולם לתקשורת בזום, פתחו בפנינו אפשרות חדשה לקיום השתלמויות של המדרשה ברחבי העולם כולו. מדרשת אדם מקיימת השתלמויות בחו"ל כבר עשרות שנים במהלכן נוצרה קהילת מנחים רבת משתתפים, המרוכזת ברובה בגרמניה ושווייץ, שאימצו את השיטה של מדרשת אדם להנחיית קבוצות [The Betzavta Method](#). פנינו לקהילת המנחים הקבועה הנמצאת אתנו בקשר והזמנו אותם להשתתף בקורסים העוסקים בנושאים שונים וההיענות היתה גדולה. הקורסים החלו במאי 2020 ומאז התקיימו 22 קורסים בהם השתתפו אנשים הבאים מתחומי ידע ומקצוע שונים, ממדינות רבות - גרמניה, צרפת, שווייץ, איטליה, פולין, ארה"ב, אוסטרליה, ניוזילנד, קמבודיה, הולנד, ויאטנאם, הודו, סרביה, רשות פלסטינית וישראל. חלקם עובדים או מנהלים ארגונים ומכונים, אחרים מלמדים באוניברסיטאות ובמכללות, וחלקם אנשי חינוך העובדים בשטח. הקורסים לוו על ידי מומחית דיגיטאל שסייעה בצד הטכני של הקורס.

משמח מאוד הוא המשוב מצד המשתתפים אשר משבחים באופן קבוע את החוויה והלמידה בכיתה הווירטואלית, מזמינים את חבריהם ועמיתיהם להצטרף לקורסים, ויוזמים קבוצות קורסים משלהם ללמוד יחד.

להלן תיאור הקורסים לפי נושאים:

"דמוקרטיה בימי קורונה" - "Democracy during the days of Corona"

ארבע קבוצות השתתפו בקורס המקוון הראשון שהוצע לקהילת בצוותא - 82 משתתפים. ות! החל ממאי ועד אוקטובר 2020.

נושאי הקורס: חוקי חירום והסכנה בהם, הזכות לחיים בדמוקרטיה בכלל ובזמן משבר הקורונה, התנגשות בין זכויות במצב הקיים (הזכות לפרטיות והזכות לביטחון, הזכות לבריאות וחופש התנועה ועוד), קבלת החלטות בתנאים של לחץ, שיתוף אזרחים בקבלת החלטות במצבי משבר ועוד. המשתתפים הוזמנו לבחון האם המצב המשברי מחייב הרחבה של הזכויות או שמא צמצום שלהן?

"דמוקרטיה בימי קורונה", בשיתוף פעולה עם מרכז ווילי ברנדט ירושלים - אוקטובר 2020.

הקורס התקיים בעקבות השתתפותה של רכזת פרויקטים של מרכז ווילי ברנדט בירושלים, Wiebke Warkentin בקורס הבינלאומי בנושא וביקשה שנקיים קורס דומה לקבוצת ירושלמים יהודים וערבים במתכונת קצרה יותר. הקורס התקיים בשלוש שפות - עברית ערבית ואנגלית בהנחיית ד"ר מרושק-קלרמן ומר סאבר ראבי.

זכויות נכים ומוגבלים - קורס לקבוצה של ארגון [eos erlebnispädagogik e.v.](#), פייברורג גרמניה

בחודש אוגוסט 2020 התקיים קורס מקוון ייחודי לקבוצה של 18 מתנדבים גרמנים צעירים במסגרת IJFD היוצאים לשנת שנת התנדבות באנגליה, בעבודה עם אנשים עם צרכים מיוחדים. הפניה היתה של מנהלת התכנית Stef Kugele, שהשתתפה במגוון השתלמויות הכשרה של מדרשת אדם בגרמניה.

נושאי הקורס: מודלים דמוקרטיים לטיפול בזכויות של אנשים עם מוגבלות, תוך התמקדות בעיקר בסוגיות בסיסיות: מהי מוגבלות? מהו שוויון בין אנשים עם צרכים מסוגים שונים? האם מוגבלות היא דבר אובייקטיבי או מבנה חברתי?

"גזענות, אתניות, לאומיות ודמוקרטיה" – דצמבר 2020-ינואר 2021

Racism, Ethnicity, Nationalism & Democracy

קורס בשיתוף עם [Dr. Rebecca Welge](#) משוויץ – 2 קבוצות.

היוזמה לקיום קורסים אלו היתה מצד ד"ר רבקה וולג' שהשתתפה בקורסים שונים של הכשרה להנחיית שיטת בצוותא. נושאי הקורס: מהי גזענות קלאסית, ומהי גזענות מודרנית? מה ההבדל בין גזענות לאפליה? קורס זה בוחן כיצד עקרונות הליבה של הדמוקרטיה מתמודדים עם הגזענות.

סדרת קורסים בנושא פמיניזם ודמוקרטיה - Feminism and Democracy

"פמיניזם ודמוקרטיה" קורס ראשון בסדרה. 4 קבוצות, אוקטובר 20 – ינואר '21

הקורס הראשון בנושא פמיניזם ודמוקרטיה פותח במיוחד על בסיס ההבנה כי מגיפת הקורונה מדגישה שוב את מעמדן של נשים ברחבי העולם כפגיעות, הן כאשר החיים מתנהלים כרגיל והן במצבי חירום. ימי המשבר הללו מזכירים לנו מחדש כי הדרך לשוויון מגדרי עוד ארוכה. הקורס עסק בשאלות בסיסיות: מה הפירוש של "שוויון מגדרי"? מה משמעות המושג "האישי הוא פוליטי", וכיצד ניתן לקדם או לקדם רעיון זה? בחינת סוגית הנשים עובדות מנקודת מבט פמיניסטית, אמהות ומגדר בעולם הפמיניסטי, פוליטיקה פמיניסטית וסוג המודלים הדמוקרטיים שניתן לפתח על ידי נשים פמיניסטיות.

"כיצד אפשר לשבור את תקרת הזכוכית" – אוקטובר 2020

How to get rid of the glass ceiling - and attain top positions in the labor market

קורס משותף עם ארגון עובדים [DiversityWorks](#) מדיסבורג, Duisburg, גרמניה.

הקורס התקיים ביוזמת שני משתתפים בקורסים קודמים שבקשו לקיים קורס שיעסוק בנושאים המעסיקים אותם. נושאי הקורס שגובשו עסקו בבחינת שאלות כמו: מדוע יש כל כך מעט נשים המובילות מדינות, ובאופן כללי יותר, מדוע נשים נוטות פחות לגברים לטפס לפסגה - בפוליטיקה, בעסקים / פיננסים, בתחום המקצועי, בתעשייה ובהיי-טק בפרט?

"Feminism and Democracy: a Deep Dive" – קורס העמקה

קבוצה אחת – אפריל – יוני 21. משתתפי הקורס הראשון של פמיניזם ודמוקרטיה ביקשו לקיים קורס המשך שיעמיק וירחיב נושאים נוספים בנושא. הקורס בוחן את הדרכים שיקדמו שוויון מגדרי בהיבטים שונים: פמיניזם ומוסר; פמיניזם ומשפט; מגדר ואלימות; #MeToo: שיטות מאבק פמיניסטיות; אילו סוגים של מודלים דמוקרטיים יכולים לפתח נשים פמיניסטיות?

"Feminism and Democracy: The Journey Continues" – המסע ממשיך

קבוצה אחת. גם קורס זה גובש והתקיים בעקבות בקשות המשתתפים לקורס המשך שיעסוק בנושאים נוספים. הקורס עסק בנושאים כמו: פמיניזם ומוסר; פמיניזם וחוק; בירור על השפעת ה-#MeToo; מגדר ואלימות; מיליטריזם; שיטות מאבק פמיניסטיות; וסוג המודלים הדמוקרטיים שנשים פמיניסטיות יכולות לפתח.

"דמוקרטיה ואיכות סביבה – שינויי אקלים" – דצמבר 2020

Bezavta seminar on Democracy & Climate Change, December 2020

קורס משותף עם ארגון חינוך לאזרחות בברלין, [EPIZ](#), [Global Citizenship Education Center](#)

קורס זה התקיים ביוזמת [Elke Weißer](#), שהשתתפה בקורסים של בצוותא והציעה לקיים קורס בן שלושה ימים מלאים במסגרת המרכז. תכנית הקורס שבבנתה שילבה למידה מקוונת עם ד"ר אוקי מרושק עם למידה פנים אל

פנים עם צוות המרכז. בלמידה המקוונת המשתתפים למדו מושגי יסוד בנושא ומתודה לעיסוק בהם; הלמידה פנים אל פנים בעיקר מתמקדת בתכנון יישום פרויקטים בשטח. הנושאים בהם עסקו: מה המשמעות של שוויון בהקשר של שינויי אקלים ודמוקרטיה? וכיצד יש צורך בשוויון על מנת לפתור סוגיות סביבתיות? שינויי אקלים כנושא חוצה גבולות; הקשר שבין הגירה, אזרחות, פליטים ונושאי אקלים; הקשר שבין זבל ליחסי כוחות (המושג "נימבי"); תפקיד הכלכלה - מי הבעלים של העולם? מי מייצג את הדורות הבאים? אקולוגיה ומגדר; רב תרבותיות ואקולוגיה; רעיונות לעבודה ושיתוף הפעולה העתידי של המשתתפים.ות.

קורסים משותפים עם האוניברסיטה הטכנולוגית בברלין TU Technische Universität Berlin

שלושה קורסים משותפים התקיימו ביוזמת של ד"ר אנדרה באייר **Baier André** מרצה ורכז תכניות קיימות בטכניון בברלין. הוא השתתף בקורסים והכשרות של מדרשת אדם מזה שנים והחליט לשלב קורסים של מדרשת אדם תחת הכותרת: **Betzavta Workshop**. הקורסים שהוכנו לסטודנטים מאוניברסיטאות ברחבי העולם הלומדים קורסי קיץ הותאמו לפורמט דיגיטלי, המבוסס על שיטת "בצוותא". שלושת הקורסים עסקו בקשר שבין יחסי הכוח הפוליטיים-כלכליים לבין אי-השוויון הקיים ובחינת האפשרויות לשינוי. הראשון התמקד בנושא איכות סביבה, השני באי השוויון הכלכלי והשלישי בחן את השאלה האם תופעת האלימות הגוברת היא רק המשך של פוליטיקה באמצעים אחרים? לשלושת הקורסים הוכנו מערכים של התכנית ולאחר מכן הועברו כשיעורים מקוונים.

יחסי הגומלין בין דמוקרטיה לקיימות - אוגוסט-אוקטובר 2020

Reciprocals relations between Democracy and Sustainability

הקורס עסק בקשר בין הזכויות הסביבתיות לזכויות דמוקרטיות אחרות כמו – הזכות לתרבות וזכויות סביבתיות, זכויות הדורות הבאים והדורות החיים עכשיו, מגדר וסביבה, ועוד. וכן בחנו את יחסי הכוח הפוליטיים שיוצרים את אי השוויון במימוש הזכויות של קבוצות שונות והיכולת לבצע שינוי ביחסי הכוח הללו.

השפעת הכסף על יחסי הכוח החברתיים-פוליטיים וכיצד אפשר לשנות תלות זו – אפריל-מאי 2021

Money makes the world go round! – Can the world not turn by itself?

בקורס זה עסקו בחלוקת הכוח הכלכלי בשיטות הדמוקרטיות השונות ובקשר בין קניין פרטי, קניין משותף שוויון ואי-שוויון. כמו כן דיון לבירור היחס בין השיטות הכלכליות הנהוגות לבין מתן המענה לצרכים האנושיים באופן שוויוני.

האם אלימות היא סוג של לחץ פוליטי באמצעים אחרים? – יוני-יולי 2021

Violence – Is it a mere continuation of politics by other means?!

הקורס בחן את היבטים שונים של אלימות - אלימות פוליטית, חברתית, מדינית, לאומית, כלכלית, מגדרית ואישית וכיצד הם מקבלים לגיטימיות (למשל יצאה למלחמה). בירר מה מידת השפעתם על המציאות החברתית פוליטית והאישית. לבסוף, דנו בצורות אפשריות להתנגדות לא אלימה של החברה האזרחית.

מפגשים בין פולנים לגרמנים - היכרות ובחינת האתגרים הדמוקרטיים – ינואר-פברואר 2021

"Meeting of Poles & Germans: Contending with democratic challenges that are similar and those that are different,"

קורס משותף עם הארגון הפולני **Krzyżowa Foundation for Mutual Understanding in Europe**. הקורס התקיים ביוזמת Anna Kudarewska רכזת תכניות של הארגון הפולני, שהשתתפה בקורסים של מדרשת אדם. המשתתפים היו אנשי חינוך ומדריכים המפעילים תכניות המפגישות פולנים וגרמנים צעירים. הקורס עסק בסוגיות

קונפליקטואליות המתעוררות בין קבוצות לאומיות וכיצד לטפל בהן. וכן בלימוד דרכים חדשות להתמודד עם סטריאוטיפים, ועם קונפליקטים של קבוצות העוסקות בעברן, בהגירה ובנושאים אחרים.

פתרון קונפליקטים ודמוקרטיה – “Conflict Resolution and Democracy”

סדרת הקורסים "פתרון קונפליקטים ודמוקרטיה" מזמינה את המשתתפים להעמיק את הלמידה בשלב השלישי של שיטת "בצוותא" - מציאת פתרונות יצירתיים לקונפליקטים ודילמות.

"פתרון קונפליקטים ודמוקרטיה" - 4 קבוצות, ינואר-יוני 2021

הקורס העלה לדיון את השאלה עד כמה יעילים כלים דמוקרטיים לקבלת החלטות בפתרון קונפליקטים. במהלכו ביררו את ההבדלים המהותיים בין שיטות ליישוב סכסוכים המבוססות על שוויון לעומת שיטות שאינן מבוססות על עיקרון זה, והבדל בין שיטות ליישוב סכסוכים המבוססות על שוויון בין המינים לבין אלו שאינן.

פתרון קונפליקטים והנרטיב פורץ הדרך – יוני יולי 2021

Conflict Resolution and Democracy: Groundbreaking narrative, reconciliation, recognition and forgiveness 1 group, June-July 2021

הקורס התקיים בעקבות בקשה של משתתפי הקורס הקודם בנושא להעמיק ולהרחיב את הלמידה בו. נושאי הדיון כללו: הבדלים בין פתרון קונפליקטים שנפתרים סביב צרכים, ערכים, אינטרסים או זכויות; זיהוי נרטיב פורץ דרך בפתרון קונפליקטים - דרך חדשה להתייחס לאופן ההתייחסות לעבר כמו גם לנרטיבים שונים בפתרון קונפליקטים; רב תרבותיות בפתרון קונפליקטים; תפקיד הסליחה בפתרון קונפליקטים - האם יש צורך, ואם כן, מתי וכיצד? הכרה ופיוס - מה המשמעות של מושגים אלה באמת?

The Right to Vote, the Right to be Elected

"הזכות לבחור ולהיבחר" – יוני יולי 2021

קורס זה התקיים ביוזמת Marett Klahn, לקראת הבחירות שהתקיימו בגרמניה. מרט השתתפה בקורסים רבים של מדרשת אדם ואימצה את שיטת בצוותא לעבודתה במסגרות שונות. הקורס עסק בנושאים הבאים: המשמעויות השונות של שוויון זכות ההצבעה (גישה שווה); המשמעויות השונות של הזכות השווה להיבחר; חשיבות ההצבעה; חסמים למימוש זכויות אלה; הדרת נשים, מהגרים ואוכלוסיות פגיעות יותר מתהליך ההצבעה והדרכים להתמודד איתן; דמוקרטיה ישירה וייצוגית: חלופות לשיטות ההצבעה הקיימות; דרכים לעודד הצבעה ולהסיר חסמים רגשיים, משפטיים ומבניים. המשתתפים כללו אנשי חינוך ופוליטיקאים צעירים בגרמניה וכן מנחי "בצוותא".

קורסים המתקיימים החל מאוקטובר 2021, שיתוארו בדוחות הבאים:

1. בצוותא – עידכון הנחות היסוד של שיטת בצוותא לאור ההתפתחויות בעולם – אוקטובר 2021. עידכון שיטת בצוותא בתחומי איכות הסביבה, פמיניזם, הגירה ומגיפת הקורונה. הקורס התקיים פנים-אל-פנים בגרמניה בדד-בונסון בהזמנת Gabriele Wiemeyer, מכון Gustav Stresemann Institut.
2. "קורס הכשרה למנחים" - אוקטובר-דצמבר 2021. קורס בשיתוף אוניברסיטת בלגרד, סרביה www.daad.rs Conflict resolution at the local level: training for Serbian trainers
3. איכות סביבה ודמוקרטיה – נובמבר 2021 - קורס משותף עם המרכז לחינוך אזרחי, בבאדן וויטנברג The State Agency for Civic Education Baden-Württemberg
4. יחסי הגומלין שבין עבר לעתיד – נובמבר 2021, קורס משותף שהוזמן על ידי ConAct ויתקיים במשותף עם ארגון CAP The Center for Applied Policy Research (C-A-P)

שני קורסים נוספים בתהליכי תכנון אחרונים.

ההנהלה הציבורית של העמותה

מאז האסיפה הכללית שהתכנסה ב-3 בנובמבר 2020, חברי הוועד המנהל וחברי וועדת הביקורת עסקו בארבע ישיבות בנושאים הבאים:

- תקציב המדרשה ובחינת מקורות מימון נוספים.
- קבלת דיווח מהצוות על הפעילויות המתקיימות והקשיים בעקבות מגיפת הקורונה;
- גיוס חברי וחברות ועד חדשים. לשמחתנו נוספו לוועד שבעה חברים וחברות חדשים שהתגייסו לסייע למדרשה.

המדרשה מבקשת להודות מקרב לב לכל הקרנות, הארגונים, הרשויות אשר תמכו ומימנו את פעילות המדרשה. תודה מיוחדת לכל האנשים מישראל, אירופה וארה"ב שתרמו מכספם למדרשת אדם במהלך קמפיין גיוס הכספים וסייעו לנו להמשיך ולקיים את הפעילויות לחינוך לדמוקרטיה ולשלום.

קרנות שתמכו בשנים 2018-2020:

- ישראל:** הקרן לירושלים; משרד החינוך (2018-2019);
- אירופה:** באמצעות הקרן לירושלים - חברת BMW; קרן המבורג מייסודו של פרופ' רימסטמה, (גרמניה); נציבות האיחוד האירופי EU בישראל. קרן ריינה (אנגליה).
- ארה"ב:** MEPI - משרד החוץ האמריקאי.

הוועד המנהל מודה לכל חברי וחברות הצוות על התגייסותם ומאמציהם להצלחת עבודת המדרשה.

בברכה,
נאוה איזין, יו"ר ועד מנהל